

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

SVERIGE 15:—
NORGE 15:—
DANMARK 15:—

OKTOBER 7 · 90

Bachi Enskilda Bank, Skräköping 1899, 100 riksdaler riksmünt. "Sedeln" kan ha använts av Munksjö Pappersbruk som reklamtryck vid försäljning av takpapp.

Nytt Mecka för arabiska mynt sid 148

SNF:s årsmöte i Mariehamn sid 152

Minnespenning över H. S. Nyberg sid 156

Ett stycke järnvägshistoria sid 158

Recensioner sid 163

Katharina I:s kröning 1724. Guld. RR

AUKTION 42 den 10 - 11 november 1990

Där vi bl.a. kommer att försälja ett stort antal vackra och sällsynta svenska guld- och silvermynt.
Den rikt illustrerade katalogen utkommer i början av oktober och erhålles enklast genom insättning av kr 75 på pg 3003-1.

B. AHLSTRÖM MYNTHANDEL AB

KUNGSGATAN 28-30, BOX 7662, S-103 94 STOCKHOLM
TELEFON/PHONE: 08-14 02 20 · TELEFAX: 46-08-11 30 75

Specialauktioner

CHRISTIE'S

Internationella myntauktioner

Christie's
8 King Street, St. James's
London SW1Y 6QT
Tel: (441) 839 9060

Christie's
502 Park Avenue
New York, NY 10022
Tel: (212) 546 1056

Christie's
Sturegatan 26
11436 Stockholm
Tel: (08) 6620131

Christie's
Dronningens Tvaergade 10
1302 Copenhagen K
Tel: (451) 32 70 75

Christie's
Riddervolds gt. 10B
Oslo 2
Tel: (472) 441242

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ORGAN FÖR SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Sandhamnsgatan 50 A, n.b.
114 50 Stockholm
Telefon 08-667 55 98
(tisdag - fredag kl 10.00 - 13.00)
Svensk Numismatisk Tidskrift:
Postgiro 15 00 07-3
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken
SNT utkommer den 1
i månaderna februari - maj och
september - december
Prenumeration: helår 100: -

ANSVARIG UTGIVARE
Ian Wiséhn

REDAKTION
Hans Franzén

Monica Golabiewski Lannby
(program, föreningar,
aktuella auktioner)

Kjell Holmberg (annonsering)

Manuskriptgranskning:

Lars O. Lagerqvist

Redaktionssekreterare:

Margareta Klasén

(adress och telefon se ovan!)

ANNONSER

Bokning

Tel 0292-303 45 kvällstid o helger

Annonspriser:

2 sidor (mittuppslag)	2 000: -
2:a omslagssidan	1 450: -
omslaget 4:e sida	1 800: -
1/1 sida (151 x 214 mm)	1 200: -
2/3 sida (99 x 214 mm)	850: -
1/2 sida (151 x 105 mm)	650: -
1/3 sida (47 x 214 mm)	450: -
1/4 sida (72 x 105 mm)	350: -
1/6 sida (47 x 105 mm)	250: -
1/12 sida (47 x 50 mm)	150: -

Sista materialdag:

Den 1:a i månaden
före utgivning

Heloriginal alt manus och
gärna skiss.

Sändes till SNT,
adress enl ovan.

*Annonser som ej är förenliga
med SNF:s, FIDEM:s och
AINP:s etik
kommer att avböjas*

Tryck:

Masterprint Sätteri & Tryckeri AB
ISSN 0283-071X

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Höstprogrammet 1990

Om ej annat anges, hålls mötena kl 18.30 på Sandhamnsgatan 50 A (Föreningens nya lokaler, tag buss nr 41 till Rökubbsgatan eller T-bana till Gärdet).

Oktober	23	Torbjörn Sundquist kåserar om Elias Brenner som numismatiker och miniatrymålare.
November	13	Nordmännen på Sicilien. Anders Frösell berättar och visar bilder.
	20	SNF:s höstauktion på Historiska museets hörsal.
December	12	Den sedvanliga julfesten.

SNF:s kansli

har postadress:
Sandhamnsgatan 50 A nb
115 28 Stockholm.

Telefontid tisdag - fredag 10-13,
tel 08-667 55 98.

Besökstid 10.30-13.00 tisd -fred.

Semesterstängt:

midsommar-1 sept samt jul- och
nyårshelgerna.

Konkurs

Officiellt har kungjorts, att Hirsch Mynt AB, Arsenalsgatan 6, Stockholm, har försatts i konkurs den 27 augusti 1990. Edgångssammanträde hålls den 23 oktober 1990 kl. 9.30 i Stockholms Tingsrätts lokaler, Fleminggatan 14, Stockholm. Fordringar anmäles före detta datum hos advokat Stig Rindborg, Box 215, 101 22 Stockholm, tel 08-23 10 75.

Foto: G. Hildebrand

Svenska Numismatiska Föreningens årsmötesjetonger

1976 E. Lindberg, 31 mm, 17 g	110: -
1977 G W v Francken, 31 mm, 20 g	110: -
1978 E. Ziervogel, 39 mm, 45 g	200: -
1979 C. XVI. Gustaf, 39 mm, 38 g	350: -
1985 T. Lindgren, 31 mm, 15 g	110: -
1986 T. G Appelgren, 31 mm, 15 g	110: -
1987 E. Areen, 31 mm, 15 g	130: -
1988 R. Norström, 31 mm, 15 g	130: -
1990 H. F. Antell, 31 mm, 15 g	160: -

Samtliga av silver.

Beställes från kansliet, tel. 08-667 55 98

Nytt Mecka för arabiska mynt

Av Gert Rispling

Den islamiska numismatiken har fått ett nytt forskningens Mecka, dit historiker och numismatiker kan göra sin vetenskapliga pilgrimsfärd. Platsen är Tübingen vid Schwarzwald i södra Tyskland. Tysklands rikaste stiftelse, Volkswagen-Stiftung, har ställt motsvarande 12,5 miljoner kr till förfogande för inköp av världens största privata samling av islamiska mynt och för bekostande av en forskartjänst i islamisk numismatik. Universitetsstaden Tübingen utgör sedan gammalt ett centrum för arabiska och islamiska studier i Europa. Universitetsbiblioteket har Främre Orienten som specialområde. De goda förutsättningarna i Tübingen spelade en stor roll för Stephen Album, samlare och mynthandlare från Kalifornien, när denne år 1988 sålde sin samling av 30 000 mynt. De flesta mynten är av silver. Det finns 1 100 guldmynt, varav många ovanliga. Kopparmynten uppgår till flera tusen. Album, som av kolleger och vänner karakteriseras som "fanatisk" i fråga om mynt, byggde systematiskt upp samlingen under 25 år, innan han sålde den för 1,5 miljoner dollar till Tübingens universitet. Album slog sig på mynthandel i direkt avsikt att förse sin egen samling med nytt material. Under årens lopp köpte han över 20 privata samlingar och över 100 depåfynd, varav många viktiga. Dubbletter sorterades ut och såldes. Album berättar om sitt samlande:

"Jag började 1964 och mitt mål var att sammanställa en samling som skulle illustrera den islamiska myntningens totala utveckling, från kalifen 'Abdalmaliks myntreform år 696 e Kr. då principen om myntens bildlöshet fastslogs, fram till den moderna tidens maskinpräglade mynt. Alla islamiska stater var inkluderade, från Spanien och Marocko i väst till Indien i öst. De indiska mynten begränsas dock till sådana, som slagits i Indien av härskare, som huvudsakligen verkade i Iran och Afghanistan." Album fortsätter: "Mitt huvudområde är Iran fram till år 1797, då Fath 'Ali Shah av den qadjariska dynastin tar makten. Jag fascinerades särskilt av den mongoliska perioden, inte minst för att den ansågs som alltför irreguljär och vidlyftig för att kunna förstås. Det var en utma-

ning, som jag inte kunde motstå! Min samling av mongoliska mynt uppgår till mer än 9 000, varav 7 150 från il-khaniderna".

Det var il-khaniderna (1256–1349) med Hülegü, sonson till Djingis Khan, som 1258 gjorde slut på det abbasidiska kalifatet i Bagdad. Men det är inte endast de mongoliska mynten som intar en framträdande plats i samlingen. Den umayyadiska och den abbasidiska serien är, med undantag för guld, de bästa som existerar. Myntningen i Syrien och al-Djazira (norra Irak), alltifrån den hamdanidiska dynastin på 900-talet till den zangidiska på 1100-talet, är synnerligen rikt presenterad. Tübingensamlingen är, enligt Album, den enda samling i världen som är stor nog för att ge en allmän överblick över denna oklara men viktiga period i det islamiska rikets centrum. Den jemenitiska serien är också betydande (Samir Shamma, Riyad, som nu har världens största privata samling, har kanske en fullständigare Jemenserier, i varje fall i guld). Med vårt perspektiv från de vikingatida myntskatterna i Skandinavien, gläds vi särskilt åt Tübingensamlingens många abbasidhybrider och pseudoabbasidiska mynt. Sådana exceptionella präglingar och imitationer (daterbara till ca 800–850) är relativt ovanliga i handeln, så Album måste ha haft ett gott öga till dem. Den samanidiska serien (893–ca 990) i Tübingen är, trots sin litenhet, förvånansvärt representativ, särskilt för den senare perioden. Däremot är den pseudosamanidiska serien (ca 900–930) obetydlig. Medan de samanidiska och pseudosamanidiska mynten dominerar (70%) i de svenska vikingatidsfynden, utgör de i Tübingen en blygsam andel (2%). Lyckligtvis, skulle man kunna tillägga, Album har inte haft någon större tillgång till fyndmynt från norra och östra Europa. Av myntens fysiska utseende att döma, torde inget mynt i Tübingen ha skandinavisk proveniens. Det finns inga probermärken i form av "nicks", "notches" eller "pecks", som är en så typisk ingrediens när det gäller fyndmynt på våra breddgrader. I Tübingen är myntens kondition klart över genomsnitt. Antalet fragment är försvin-

ande litet, till skillnad från våra förhållanden. Dock finns det i Tübingen en hel del mynt i sämre kondition, så inte ens där räcker det med läskunskaper i arabiska. Inskriftsläsningen måste matchas mot övriga, t ex stilistiska, fakta på mynten.

Den islamiska numismatiken befinner sig, har det sagts, på ungefär samma nivå som den romerska för 150 år sedan. Numismatikens två huvuduppgifter, identifiering och tolkning, ställer särskilt höga krav på person, för den som arbetar med ett så outvecklat material som det islamiska. Antalet specialister är mycket litet: ett dussin personer i hela världen. Nivån på dessa är ojämn. Det pågår ett generationsskifte i öststaterna. Väst har på senare år förlorat en rad auktoriteter, såsom Miles, Balog, Welin och Lowick. KMK i Stockholm och British Museum i London har tappat sin ställning*. Varje samling har sin karaktär och ställer sina speciella krav. Stockholm, med sitt ytterst svåridentifierade material, är ett exempel på en samling som i första hand skulle kräva en materialspecialist, dvs någon som kan arbeta med typer och stampar som grund för identifiering. Andra samlingar representerar ett något mognare utvecklingsstadium. American Numismatic Society, New York, har till stor del klarat av det primära identifieringsarbetet och har fortsatt att spela en central roll. I Tübingen finns tusentals av tidigare opublicerade mynttyper. Kanske är så mycket som en tredjedel av hela materialet av tidigare okänt slag. Finns det mycket av okänt material i Tübingen, så finns det även åtskilligt av känt material, som direkt låter sig tolkas i termer av historia och filologi. Tübingensamlingen kräver en materialkännare och historiker i samma person. Numismatiken skall utnyttjas direkt i undervisningen i Orientalisches Seminar, som samlingen är knuten till. När Stephen Album sålde samlingen, hade han naturligtvis en viss person i åtanke för föreståndartjänsten. Större är ju inte skaran av verkligt kvalificerade orientalisterna än att han visste att det egentligen bara fanns en person som kunde komma ifråga. Namnet är Lutz Ilisch,

* Vid Kungl Myntkabinetet i Stockholm pågår för närvarande ett projekt som syftar till publicering av en stampkatalog över vikingatida islamiska mynt. Detta arbete utföres av antikvarie Bengt E. Hovén. Red. ann.

bekant för oss i Sverige sedan 1975, då han tillbringade en tid i Stockholm för att hjälpa oss med bestämmingar (Peter Ilisch, medeltidsnumismatikern, är en bröder). Professorerna i Orientalisches Seminar ville helst ha ännu en filolog till institutionen och var därför skeptiska mot tanken på numismatikern Ilisch som föreståndare för myntsamlingen. Lutz Ilisch är nu lyckligt och väl vunnen för den med myntsamlingen förenade forskartjänsten och samarbetet med övriga kollegor på institutionen går bra. Som ett tecken på hur lyckat valet av Ilisch är, kan vi se på utvecklingen sedan han tillträdde i januari 1990. Antalet mynt, som ursprungligen var 30 000, är nu efter ett halvår uppe i 38 000. Kombinationen av en fantastisk myntsamling och en kompetent, förtroendeingivande föreståndare har lett till omfattande donationer av fler mynt, både av Album, Ilisch och andra. Det är viktigt att betona den stora roll som Ilisch har som ledande numismatiker och vilken enorm betydelse tillkomsten av Tübingensamlingen fått för alla som arbetar med islamiska mynt. Ilisch är inte enda starka kortet i Tübingen. Här finns Heinz Gaube, professor i iranistik och författare till det kända verket "Arabosasanidische Numismatik". Gaubes påtagligt stora engagemang i Tübingensamlingen har betytt uppträffande debatter i den islamiska numismatikens små och stora frågor. Man har också kunnat utnyttja Dietrich Mannspengers erfarenhet från arbetet med publiceringen av de många grekiska mynten i Tübingen. Sist, men inte minst, Claus "Qutuz" Pelling, vinkännare och storsamlare av mamlukmynt, tillika Albumaffärens ursprungliga initiativtagare. Pellings oförlikneliga svada handlar om vin, konst och islamiska mynt och avnjutes med dyrt och gott Rhenvin av Spätesotyp, som han insisterar att bjuda på.

Det ovanliga sätt på vilket Tübingen fick sin samling och det höga pris, 9 miljoner kronor, som betalades, medförde krav på att oberoende sakkunniga skulle granska samlingen och i någon mån kontrollera dess vidare skötsel. Man beslöt att inrätta ett internationellt vetenskapligt råd ("Beirat"), till vilket Christopher Toll, Ulrich Haarmann, Michael Bates och under-tecknad inbjöds. Toll är professor i semitisk filologi i Köpenhamn och Haarmann professor i orientalisk his-

toria i Freiburg. Bates ansvarar för de islamiska mynten i ANS, New York. Jag är antikvarie på Riksantikvarieämbetet och placerad vid Numismatiska forskningsgruppen, Stockholms universitet. Toll är ordförande i Beirat. Rådet skall "kritiskt och konstruktivt" följa arbetet i Tübingen under fem år, under vilken tid Volkswagen-Stiftung finansierar verksamheten där. Vi har kontrollerat samlingen, uttalat oss som sakkunniga vid tillsättningen av föreståndare och försökt förmå universitetsledningen att ge Ilisch acceptabla lokaler. Lilla Tübingen är med sina 78 000 invånare, varav 25 000 studenter, Tysklands studenttätaste stad. Rumsbristen är svår. Myntsamlingen hör visserligen inte till ett museum, så direkta utställningslokaler behövs inte, men för att samlingens forskningssyfte skall kunna uppnås, måste både anställda och besökande forskare och samlare ha rimligt utrymme. Till saken hör, att myntsamlingen inte kan inhysas under samma tak som Orientalisches Seminar, vilket var tänkt. Orientalisches Seminar, som ligger på en gata med det passande namnet Münzgasse, finns i en byggnad, som på grund av hög ålder och ruttna grundstockar är på glid ned mot Neckar, biflod till Rhen, men en hastighet av 2 cm/år. Huset skulle inte tåla tyngden av samlingens tre enorma kassaskåp. Tübingens universitet, grundat 1477, flyttade in i detta hus på 1500-talet.

Konstruktionen med "Beirat" är mycket förmånlig - för Tübingen. Medlemmarna i Beirat får goda kontakter, men inte lön. För att slippa att betala hotellrummet, krävs verksamma arabiska trollformler. Då det är dags för hemresa, beger man sig till receptionen och säger: Abrakadabra! Simsalabim! Volkswagen-Stiftung!

I årets möte mellan "Beirat" och Orientalisches Seminar diskuterades Ilischs förslag till arbetsprogram för de närmaste åren. Förutom lokalfrågan gällde det materialets publicering. I valet mellan å ena sidan en detaljerad studie av en i Tübingen särskilt väl företrädd myntgrupp, tex mongoliska mynt från Iran, och å andra sidan generell publicering av materialet, förordades det senare alternativet. Tanken är att hela materialet skall kunna publiceras i Sylloge-form i ca 30 band under loppet av kanske 30 år. Efter en lång diskussion togs ett synnerligen viktigt beslut om ordnings-

systemet vid publicering. Principen om indelning av materialet efter dynasti överges. Sedan början av 1800-talet har det islamiska materialet indelats efter myntherrens dynastitillhörighet. Dynasti- och myntherre är begrepp, som definieras olika och uppfattas olika. Det är ofta svårt att peka ut myntets myntherre. Det är inte självklart att det är kalifen. Under vilka omständigheter skall förekomst av visst myntnamn (det kan finnas ända upp till sex på ett mynt!) sägas peka på självständig dynastibildning? Å andra sidan är kalifen ofta myntherre, även när hans namn inte finns på myntet. Myntherrebegreppet inom islam är mindre koncentrerat till en enda person än vad fallet synes vara inom europeisk numismatik. Dessutom behöver myntherre eller annan potentat inte ligga till grund för myntets datering, eftersom islamiska mynt bär särskild uppgift därom. De allvarligaste bristerna med det gamla systemet är dess förmåga att dölja insyn i perioder av kamp mellan olika dynastier. Det finns myntorter som bytt härskare så ofta som fyra gånger på ett år. Dynastisystemet har också den allvarliga nackdelen, att anonyma mynt tenderar att försummas, trots att dessa ofta spelar en viktig, överbyggande roll. Den autonoma kopparmyntningen uppmärksammas i sitt rätta sammanhang först då mynt ordnas strikt efter myntort.

Tübingensamlingen skall publiceras geografiskt och kronologiskt. Inom varje myntort ordnas mynten kronologiskt. Myntorterna grupperas inom en mindre region, varav det finns ca 30 inom hela det islamiska området. De är tex al-Andalus (nuv. Spanien), al-Maghrib (Marocko och västra Algeriet), Ifriqiya (Tunisien), Misr (Egypten), etc. Det för oss i Skandinavien och Östeuropa så viktiga området norr om Kalifatet kallas Qipchaq (uttalas Kiptjak). Det dröjer säkert många år innan bandet över Qipchaq kommer ut. Arbetet kommer att börja med Palestina eller al-Djazira.

Den intensiva seminarieverksamheten är ett annat tecken på Tübingens ledande position. Orientalister och myntsamlare från hela Europa samlas här varje år för att i hägn av den internationella organisationen Oriental Numismatic Society höra på föredrag och träffa likasinnade. Pelling och Ilisch är värdar. Nästa ONS-möte i Tübingen blir 27-28 april 1991. Vä-

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

ren 1992 arrangeras ett viktigt seminarium av Tübingens universitet. Ämnet är (på tyska) "Zum Umlauf und Verbreitung islamischer Münzen außerhalb der islamischen Welt, bzw. außerislamischer Münzen innerhalb der islamischen Welt". Även icke-orientalister är välkomna. Närmare upplysningar: Forschungsstelle für islamische Numismatik, Orientalisches

Seminar der Universität Tübingen, Münzgasse 30, D-7400 Tübingen 1.

Tre mynt ur Tübingensamlingen illustrerar denna artikel. Fig 1 är ett unikt samanidiskt silvermynt, präglat i Qazwin (nordvästra Iran) 930/31. Det är det västligaste samanidiska silvermynt som vi känner (Mah al-Basra och Hamadhan är ännu västligare, men därifrån känner vi endast guld-

mynt). Fig 2 är ett pseudosamanidiskt mynt, som internationellt sett är mycket ovanligt, men som ofta förekommer i svenska fynd. Det avbildade exemplaret är köpt från Stephen Album och av mig donerat till Tübingen. Myntet anger att det är präglat i al-Shash (Tashkent) år 920/21 och det bär kalifen al-Muqtadirs och emiren Nasr b. Ahmads namn. I verkligheten

är myntet från Bulghar vid Volgagröken. Verklig myntherre torde vara Al-mish b. Shalkay, den volgabulgariske kung som kalifens utsände Ibn Fadlan mötte under sin berömda resa till Volga år 921-922. Fig. 3 är ett mongoliskt mynt, präglat i Tiflis (Tbilisi) 1244/45. Frånsidan bär en anonym myntherres titel. Den mongoliske krigaren till häst är ett exempel på de ganska många islamiska bildmynt som finns i Tübingensamlingen.

Två märkliga myntfynd från Norrbottens län

Den 19 juni 1915 skickades en skrivelse till Statens historiska museum från Kungl. Maj:ts Befallningshavande i Norrbottens län. I denna står bl a följande: Arbetaren Rickard Eriksson i Töre, Nederkalix sn., har hittat "8 st. större silvermynt från 1600-talet och ett guldmynt från år 1719". Avsändaren noterade även att upphittaren hemställde att staten inte skulle begagna sig av sin inlösenrätt.

Närmare uppgifter om myntfyndet lämnar ett protokoll från Länsmanskontoret i Nederkalix, 5 augusti 1915. Här får vi veta att Rickard Eriksson och hans hustru Anna i slutet av maj månad varit sysselsatta med att inhägnat ett potatisland på gården. Då Eriksson skulle nedsätta en stolpe i ett nygrävt hål, upptäckte han ett guldmynt. Sedan han grävt färdigt gropen och placerat stolpen började han skotta igen hålet och påträffade då två silvermynt. Därefter började paret gräva omkring en intilliggande sten för att om möjligt finna flera mynt. Deras möda gav resultat och ytterligare sex silvermynt såg dagens ljus. Tillsammans fortsatte de leta resten av dagen och även påföljande dag men utan resultat. Anna Eriksson berättade för länsmannen "att för omkring 30 år tillbaka hade en kvinnlig släkting till henne ungefär på samma plats, varest mynten anträffats, hittat ett par guld-

örhängen". Det var till länsmannen som Rickard Eriksson begärde att få behålla fyndet, då han "af enskild spekulant erbjudits ett flere gånger högre belopp för detta fornyfynd". Resultatet blev dock att fyndet gick till Kungl. Myntkabinettet, där majorskan Rosa Norström nedtecknade uppgifterna kring myntfyndet och lade in mynten i samlingen (inv. nr 15 508).

Följande mynt ingick i fyndet: Tyskland, Braunschweig-Lüneburg, taler, 1614.

Tyskland, Nürnberg, taler, 1624.

Italien, Toscana, Cosimo II

(1608-21), tallero.

Polen, Danzig, Johan Casimir, taler, 1649.

Nederländerna, Geldern, taler, 1649.

Nederländerna, Utrecht, taler, 1658.

Nederländerna, Zeeland, taler,

1662.

Spanien, Karl II, 8 realer, 1679.

Sverige, Ulrika Eleonora, 2 dukater, 1719.

Det andra myntfyndet är inte lika stort, men är trots detta av intresse. Per Ruthquist hittade ett guldmynt i jorden vid Ön, Gammelstad, Nederluleå socken, år 1925. Det var en nederländsk gulddukat präglad i Zwolle 1634 för kejsar Ferdinand II (inv. nr 17 885). Ruthquist fick 20 kronor för myntet som idag finns i Kungl. Myntkabinettet.

Ian Wiséhn

Världens största inflation i specie-mynt?

I mitten på 1500-talet började det som skulle utmynna i en myntförsämring som ledde till en inflation på 800% åren 1590-1592. Egentligen började inflationen långt tidigare. Priserna började höjas redan i och med att den nya världen upptäcktes av Columbus. Prishöjningarna på dagligvarorna var till en början måttliga.

Johan III, som i vårt land regerade under större delen av denna tid, saknade dessvärre den förmåga som krävs vid framläggande av en väl balanserad budget. Till denne konungs försvar må tilläggas att han tog reda på det finansiella läget och lade för första gången fram riksböckerna 1573. Vad han också fick med sig vid övertagandet av regeringsmakten 1568, var sin äldre halvbrors, den patologiske Erik XIV's krig med Danmark. Detta krig slutade med att Älvsborg fick lösas ut med penningmedel. Den ökning av metall-

mynt som Sverige hade i omlopp under denna period gällde också de andra europeiska länderna, som också fick en alltmer urholkad ekonomi. Förtroendet för den finansiella politiken sjönk förmodligen till botten när man upptäckte att de reguljära mynten endast innehöll en bråkdel av det utsatta värdet. Den enorma ökningen av Europas guld- och framförallt silvertillgångar höjde priserna, drev upp vinsterna till producenterna och påskyndade koncentrationen av pengar. Ökningen av ädelmetaller kom från den nya världen, från stater som Mexico, Peru och Bolivia. Metallerna gick först till Spanien för att sedan spridas till övriga europeiska länder. Spaniens ekonomi var helt enkelt i botten vid denna tidpunkt varför de nästan omedelbart satte igång en handel med de närliggande staterna.

Enligt överensstämmelse med vad som är känt inom penningteorin ledde ökningen av de just nämnda metallerna till en allmän prishöjning av varor. Prishöjningar verkar i långa loppet stå i förhållande till den ökning av penningmängd som förekommit under perioden, om inga yttre förhållanden förändras. Många ansluter sig idag till den teorin att ökad lagring av guld och silver leder till en allmän prishöjning, eftersom den lagring som göms har en negativ effekt på ett lands handelsbalans. För att avslutningsvis föra ned resonemanget på en rotnära nivå så är det samma sak med silvermynt som med gödsel. Det är ingenting värt om man inte sprider det.

Anders Hagström

PERSONALIA

Docent Ulla Ehrensvärd har av regeringen tilldelats professors namn. Härmed har man velat hedra hennes mångsidighet som forskare inom konsthistoria, numismatik, kartografi m m.

För SNF:s medlemmar är hon främst känd såsom författare till den lysande avhandlingen om medaljgravören Erik Lindberg (NM XXXII:1-2). Ulla Ehrensvärd var även en av redaktörerna till festskriften till Lars O Lagerqvist (NM XXXVII), i vilken hon bidrog med Lagerqvists bibliografi.

En välförtjänt hyllning för en gedigen gärning!

NUF

Nederländsk gulddukat präglad i Zwolle 1634 för kejsar Ferdinand II (Delmonte 1964, nr 1132). Myntet är ett jordfynd från Nederluleå socken. Foto: Fritz Engström, KMK.

Den internasjonale numismatiske kommisjon, Styremøte i Rabat

Styret i den internasjonale numismatiske kommisjon holdt sitt årlige styremøte i Marokkos hovedstad Rabat 11.-15. mai 1990. Styret møtte fulltallig, det vil si presidenten Kolbjørn Skaare, Oslo; visepresidentene Michael L. Bates, New York og István Gedai, Budapest; sekretæren Raymond Weiller, Luxemburg; kassereren Leandre Villaronga, Barcelona; og styremedlemmene Ermanno A. Arslan, Milano, Peter Robert Franke, Saarbrücken, John Kent, London og Cécile Morrisson, Paris. Dette var første gang at Den internasjonale numismatiske kommisjons styre holdt møte utenfor Europa og Nord-Amerika. Den historiske betydning av dette ble understreket av presidenten da han ga sin innledende rapport til styremedlemmen. Han kunne også ønske fire nye institusjoner velkommen som medlemmer i kommisjonen: Cabinet des Médailles, Musée National d'Histoire et d'Art, Luxemburg; Göteborgs Numismatiske Forening; Česká Numismatika Společnost (Det tsjekkiske numismatiske selskap), Praha, og Hrvatsko Numizmatičko Društvo (Det kroatisk numismatiske selskap), Zagreb. Med dette har Den internasjonale numismatiske kommisjon 123 medlemmer i alt, fra 35 forskjellige land.

Det har vært visse vansker med utgivelsen av kommisjonens meddelelsesblad *The International Numismatic Newsletter*, men nå har de to styremedlemmene Dr. Cécile Morrisson og Dr. Ermanno Arslan overtatt redaksjonen. Nr. 17 kom ut i juni 1990 og neste nummer, nr. 18, er ventet i desember dette år.

Kommisjonens årlige publikasjon, *Compte rendu* 36, for 1989, ble punktlig framlagt av sekretæren og godkjent. I tillegg til beretningen om styrets aktivitet siste år, statutter og fortegnelse over medlemsinstitusjoner og æresmedlemmer inneholdt dette hefte historikken til tre offentlige myntsamlinger i Polen og Jugoslavia; Myntkabinetet i nasjonalmuseet i Kraków, den numismatiske samling i det arkeologiske og etnografiske museet i Łódź, og den numismatiske samling i det arkeologiske museet i Zagreb.

Denne *Compte rendu* bringer også flere enkeltheter om den forestående internasjonale numismatiske kongress, den ellefte i rekken, som holdes i Brussel 8.-13. september 1991, med en tilknyttet generalforsamling i Den internasjonale numismatiske kommisjon 14. september samme sted. Sekretæren, som representerer kommisjonens styre i organisasjonskomiteen for kongressen, formidlet en omfattende rapport om kongressforberedelsene, inkludert arbeidet med den store forskningsoversikten *Survey of Numismatic Research 1985-1990* som skal foreligge trykt til kongressen. Rapporten var forberedt av professor Tony Hackens, organisasjonskomiteens president, og generalsekretær for kongressen, Ghislaine Moucharte. Styret vedtok, etter en positiv

rapport fra kassereren, å sette av sfr. 5 000 til hjelp for deltagere med særlige finansielle vansker.

Fra lederen av kommisjonens underkomite for *Sylloge Nummorum Graecorum*, Ulla Westermark, Stockholm, forelå en omfangsrik rapport om arbeidet med dette prosjektet i de forskjellige land. Andre prosjekter under kommisjonen er *Numismatic Literature*, *Coin Hoards*, *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae*, *Coordination of schemes to computerise numismatic data*, og *Inventaire des trésors monétaires proto-byzantins*.

Møtet i Rabat ble holdt etter invitasjon fra Bank Al-Maghrib, Marokkos sentralbank. Banken er ved sitt numismatiske museum medlem av Den internasjonale numismatiske kommisjon. Styremedlemmene ble vist en sjenerøs gjestfrihet. Bankens guvernør, M. Mohamed Segat, mottok president, visepresident, sekretær og kasserer i en vennlig audiens. Banken ga en mottagelse i forbindelse med at vår visepresident Michael L. Bates, assistert av Cécile Morrisson, holdt et foredrag for en inviteret forsamling over emnet "Le monnayage du Maghrib à la période omeyyade". I våre forhandlinger inngikk en spesiell sesjon der vi diskuterte den arabisk-muhammedanske numismatikens plass på den kommende Brussel-kongressen.

Styremedlemmene besøkte det arkeologiske museet og historiske minnesmerker i Rabat. Vi var også invitert på en dagsekskursjon til de velbevarte ruinene av romerbyen Volubilis og til byen Fes med dens viktigste severdigheter.

Fra Den internasjonale numismatiske kommisjons side skylder vi Bank Al-Maghrib stor takk. En særlig takk går til direktøren for bankens numismatiske museum M. Mohammed Laallaoui og hans nærmeste medarbeider M. Abdessamad Marrouni.

Neste styremøte vil bli holdt i Lovain-la-Neuve, Belgia, 26.-29. april 1991.

Kolbjørn Skaare

En anteckning ur konung Gustav I:s historia

Som en lustig historia lät en stockholmstidning trycka en anekdot om vår första Vasakung. Notisen infördes år 1813.

"När Bönderne, som fått klippingar för deras säd, anhöllo, att hwardera åtminstone måtte få gå för en Örtug, swarade konung Gustaf Erikson med skämt: om de hade många klippingar och deraf läto göra grytor, kunde de säga att de hade dyrbarare grytor än konungen."

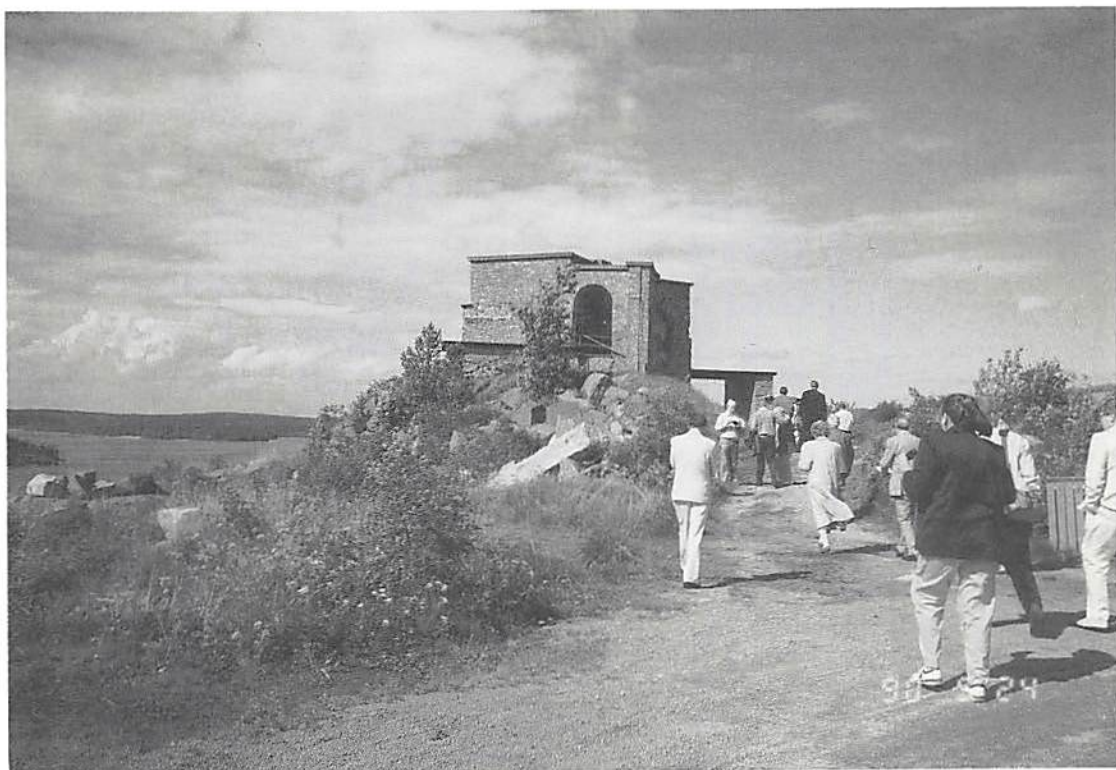
SNF:s årsmöte i Mariehamn

Vi lämnade Stockholm ombord på Viking Lines nya charmanta M/S Kalypso – 2 200 hyttplatser – och angorde Mariehamn på eftermiddagen Kristi Himmelfärdsdag. Där möttes vi av vår medlem Gunnar Hallenblad med säte på Åland, som hela tiden var vår utmärkte färdledare. Efter inkvartering på hotell följde en bussresa genom det fagra, åländska landskapet till Bomarsunds fästningsområde på huvudöns östra sida. Fästningens kärna låg på sin tid vid sundet mot Prästö, smärre verk vid sundets norra inlopp. Bomarsund anfölls under Krimkriget 1854 av en engelskfransk eskader. Trupper landsattes och besköt fästningens svaga "ryggside". Efter åtta dagar kapitulerade man, 2 400 soldater gick i fångenskap och fästningen jämnades med marken – ett våldsam, krigiskt drama in på våra knutar. Jag mindes mitt första besök här, sommaren 1930, samt min gamle samlarvän och Bomarsundsforskare, Sverre Scott, från Stockholm och plötsligt – faktiskt – står han mitt bland oss! Besöket förgylldes av en generös fästningsbar, där ett läskande och svalt, finskt mousserande vin, gjort på vinbär, frikostigt serverades.

På kvällen intogs vårmiddag på restaurang Nautical Club, varifrån kan anföras, att guldnål utdelades till förste hovintendenten Nils Millar för 40 års hedersamt medlemskap – han informerade mycket trevligt om hur han en gång fick sina första mynt – till frånvarande Hans von Oelreich av samma anledning och till Börje Rådström för hans fina insatser bla vid SNF:s auktioner; förtjänstmedaljen gick till Ulf Nordlind, mångårig kasaförvaltare m.m., samt Brennermedaljen till Overinspektör Jørgen Steen Jensen från Köpenhamn; Rasmussonstipendiet med medalj tillföll fil kand Karin Jonsson, Stockholm (tyvärr förhindrad att närvara). Under tecknad Lindblom presenterade en 10 penni, som graverats – och försilvrats – för 100 år sedan med anledning av ett Ålandsbesök.

Fredag morgon samlades vi på Ålands Museum för årsmöte, refererat i annat sammanhang. Vi fick avnjuta ett intressant bildspel samt applåderade medaljerade Kurt Melander och Stig Dreijer, vars fader och före-

IV

Gruppen på väg till ett av fästningstornen till Bomarsunds fästning. Foto M. Greijer.

Ålands tidning bjöd på läskande vin i historisk fästningsmiljö. Foto M. Greijer.

Från vänster ses Nils Millar, guldnål, Jörgen Steen Jensen, Brenner-medalj, Ulf Nordlind, förtjänstmedalj och Börje Rådström, guldnål. Foto M. Geijer.

trädare professor Matts D. vill förläggas Ansgars Birka till Åland.* Därpå rundvandring genom det ytterst välordnade museet, som fö utsågs till Europas bästa under 1982. Carola Ojala hade sammanställt en liten utställning med bl a silverskatter från vikingatiden, medeltidsmynt från Jomala (Anders Frösell fick korn på något extra fint och fotograferade). Vidare fanns en vacker 16 öre klipping (Erik XIV), riksdalrar Gustav III, 100 mark sedel 1862, de finska guldmynnten, en pistol jämte mynt från attentatet mot lantrådet Carl Björkman år 1935. Pengarna, som han hade i fickan, räddade honom från att allvarligt skadas. I sanning: Hinc robur et securitas!! Vi såg även en engelsk och en fransk medalj från 1855 rörande de gemensamma operationerna i Östersjön, framför allt Bomarsund. Den franska har flera gånger nypräglats vid La Monnaie i Paris. Ålands museum, som grundades 1934, inrymmer även ett konstmuseum från 1963 samt Museibyran och ägs och drivs av Landskapsstyrelsen. År 1981 öppnades den nya, tilltalande museibygnaden. I en modern konferenssal fick vi en komprimerad med detaljrik information, med bilder, om Ålands utveckling, politik, ekonomi och mycket annat.

Även Landskapsarkivet hade vänligt öppnat sina portar för oss. Intressanta dokument i kopior och original

* Se härom SNT 1990:2 s 42.

fanns att tillgå, bl a med Julius Sundbloms namnunderskrift. Denne verkssamme man arbetade för Ålands anslutning till Sverige och deltog i fredskongressen år 1919 i Paris. Sundblom valdes 1922 till landstingstalman. Han var en stor ålänning.

Till sist besökte vi tidningen Åland, grundad fö av Julius Sundblom och fick där träffa hans dotter och dessutom marknadschef Bo Johnson, som ställde sitt hus samt information om tidningen till förfogande. Vi fick vidare se en omfattande samling modernare mynt, tillhörig Kurt Melander, som vänligt demonstrerade. Och ej att förglomma, man bjöd även här på det läskande, finska vinet samt på kaffe nere i källarvalven.

Årets resa gick alltså i österled, en mer än 1000-årig färdväg för oss svenskar. Vi fick ett varmt och vänligt mottagande av våra fränder på Åland, med Gunnar i spetsen, och det tackar vi för på det hjärtligaste.

Dalarö i juni 1990
Carl-Axel Lindblom

Gustav III på besök

Att Gustav III hade ett numismatiskt intresse förstår man bl a av ett par tidningsnotiser från 1786. I samband med ett besök i Uppsala besökte kungen universitetets myntkabinett den 26 oktober. Notisen lyder: *H. M. behagade incognito uppe på Bibliotheket bese Mynt-Cabinetet, som visades*

af Hr Vice-Biblioth. Eric Götlin, och flera rara Svenska Böcker, som där förvaras. Tydliggen ville kungen se mer, för redan den 2 november var det dags för nästa besök: H. M. lät emellan kl. 11 och 12 visa sig Konst- och Mynt-Cabineterna af Hr V. Bibl. Götlin. Kungens guide var Erik Götlin (1744-1820), professor vid Uppsala universitet i poesi och värtalighet. Vid sidan av sin ordinarie tjänst var han prefekt för universitetets mynt- och medaljsamling åren 1781-1820. Han skulle bl a två gånger i veckan hålla "kollegier i myntvetenskapen".

IW

Mitt i City PEO Mynt & Frimärken

Med stor sortering av
Mynt • Sedlar • Medaljer
Frimärken • Vykort
Aktiebrev • Tillbehör

Drottninggatan 19, Box 16245
103 25 STOCKHOLM
Tel 08-21 12 10

**GYNNA
SNT:s
ANNONSÖRER**

MYNTAUKTION

Sheraton Göteborg

Lördagen den 27 oktober är det återigen dags för myntauktion i Göteborg!

Den exklusiva auktionskatalogen kan beställas per telefon eller genom insättning av Kr. 60:- på postgiro 48 92 03-0.

Antikören

Stureplatsen 1
S-411 39 Göteborg

 031-183960

Minnespenning över H. S. Nyberg

Svenska Akademiens minnespenning för år 1989 begåvas orientalisten Henrik Samuel Nyberg.

Nyberg föddes i Söderbärke socken, Kopparbergs län, den 28 december 1889. Faderns namn var Anders Fredrik Nyberg och han var till yrket komminister; modern var Ida Matilda Jansson. Henrik tog studenten 1907 i Västerås och skrevs in vid Uppsala universitet 1908. Filosofie kandidat blev han 1912, filosofie licentiat 1917 och filosofie doktor med den uppmärksammade avhandlingen "Kleinere Schriften des Ibn al-'Arabi" 1919. Samma år erhöll han ett förordnande som docent i semitiska språk vid universitetet i Uppsala, året därpå promoverades han till filosofie doktor och gick i brudstol med Fanny Helena Maria Hasselberg.

Under 1920-talet ägnade sig Nyberg åt orientalistisk forskning. Bland hans rika vetenskapliga produktion må, förutom ovannämnda doktorsavhandling, särskilt nämnas: "Wortbildung mit Präfixen in den semitischen Sprachen" / *Le Monde Oriental* 1920/ och "The Pahlavi documents from Avromān" / *Le Monde Oriental* 1923. 1924–1925 företog han en studieresa till Egypten och sistnämnda år utkom "Le livre du triomphe et de la réfutation d'Ibn er-Rawendi l'hérétique" och 1926 "Västasiens historia till omkr. 500 före Kristus" / *Bonniers illustrerade världshistoria 1* /. 1928–1929 forskade han i Paris där han föreläste vid universitetet 1929 och 1931. 1931 erhöll han professuren i semitiska språk i Uppsala, en tjänst han innehade till år 1956. 1928–1931 utkom "Hilfsbuch der Pehlevi" 1–2 och 1929 "Bysans och Islam" / *Norstedts*

världshistoria 6 / samt 1929–1931 "Questions de cosmogonie et de cosmologie mazdéennes" / *Journal Asiatique* /. 1932 "Islam och Östrom" / *Bonniers illustrerade världshistoria 3*/. 1934 "Texte zum mazdayasnischen Kalender". Sistnämnda år fann han också tid att som lekmannaombud deltaga i kyrkomötet. 1935 utkom "Studien zum Hoseabuche". Samma år höll han Olaus Petri-föreläsningar på våren vid Uppsala universitet och våren därpå gästföreläste han vid universitetet i London. 1937 utkom han med "Irans forntida religioner" och 1942 med "Smärtornas man. En studie till Jesaja 52:13–53:12" / *Svensk exegetisk årsbok 1942* /. Samtidigt med all denna verksamhet hann Nyberg – bland annat som officiell svensk representant – bevista flera internationella religionshistoriker- och orientalistkongresser. Därtill kommer en mångfald uppsatser, recensioner, översiktsartiklar och diskussionsinlägg m m i in- och utländska facktidskrifter. De viktigaste bidragen lät han publicera i *Le Monde Oriental*, vars utgivning han tog över efter Zettersteen, något som krävde stora personliga uppoffringar och svårigheter med redigeringen. 1947 dog hans första hustru och 1950 ingick han åter äktenskap, med Ingegerd Maria Duske, som avled 1953.

En så mångskiftande begåvning som Henrik Nyberg är sannerligen inte lätt att få grepp om. Utmärkande för honom var ett rikt intellekt och ett starkt temperament samt att han överallt framhävde de stora linjerna. Nybergs livsverk är i fullaste mån hans enastående forskningsinsats. Orientalisten Nyberg äger både bredd och djup. Om också av en betydande kaliber som semitist är han banbrytande som iranist. Han tvekade aldrig att

Reprofoto Fritz Engström

göra våghalsiga djupdykningar i svåra texter samtidigt som han tolkade dem med så intuitiv känsla som sällan lämnade honom. Inom iranskt område lade han ny grund för utforskningen av Irans äldre religionshistoria. Det mycket försummade och svårtillgängliga pehlevistudiet fick ett starkt uppsving genom honom, icke minst tack vare hans lärobok i pehlevi. Som arabist drogs han till problemen inom den islamiska mystiken. Som hebraist opponerade han sig mot exegeterna och deras godtyckligt tillämpade emendationsteknik och litterärkritiska källsöndring. Genom sitt vittomspännande och ofta polemiserande författarskap vore det ingen överdrift att påstå att Henrik Nyberg påminner om de stora humanistiska vetenskapsmännen från 1600- och 1700-talen. Som lärd och vitter herre är det självklart att Henrik S. Nyberg ingick i en rad lärda akademier och samfund. 1935 blev han ledamot av Vitterhetsakademien och 1941 teologie hedersdoktor i Uppsala. 1943 blev han ledamot av Vetenskapsakademien och år 1948 tog han säte i Svenska Akademien. Dessutom var han medlem i en rad samfund, både inom- och utomlands. Henrik Samuel Nyberg avled i en ålder av 85 år den 9 februari 1974.

Medaljen mäter 45 mm i diameter. Kungliga Myntkabinetts två exemplar väger resp. 54,37 g och 54,18 g, silver, präglade med ljusoxideringsmetoden av AB Sporrang, Norrtälje, upplaga 125 exemplar. Medaljen är inte signerad, men konstnären är fortfarande Tommy Östmar (1934–). Åtsidan visar närmast en karikatyr av Nyberg. "Porträttet" är i trekvartsprofil höger; till höger om mitten *H. S. NYBERG*. Karikatyren inger på något sätt en konstig känsla av konstgjord symbios, ett naket foster av flodhäst och valross. Frånsidan slät men med orden *RERUM ORIENTALIUM*

Foto Fritz Engström

INVESTIGATOR CLARISSIMUS (HAN UTFORSKADE ORIENTALISKA SAKER PÅ ETT KLART SÄTT.). Konstnärligt finns ingenting att säga, men se tidigare nummer av *SNT*.

Thom Braunerhielm

John Ericsson-medaljen

John Ericsson är – av många tecken att döma – mer erkänd och levande i USA än i sitt fädernesland Sverige. Ett tecken härpå är den celebritet som utdelandet av John Ericsson-medaljen ges och det värde som sätts på densamma.

Medaljen instiftades av The American Society of Swedish Engineers (Svenska Ingenjörssällskapet i Förenta Staterna) år 1926 som "ett föreningens utmärkelsetecken, att bli känt under benämningen 'The John Ericsson Medal' ". Medaljen präglas i guld och mäter 45 mm. Medaljen delas ut "högst en gång vartannat år, som ett erkännande för utomordentlig förtjänst på det tekniska eller vetenskapliga området, ... till svensk medborgare eller amerikansk medborgare av svensk härkomst".

Fig 1. Foto ATA

Utdelningen sker på förslag av en medaljkommitté, bestående av åtta medlemmar, fyra bosatta i USA och medlemmar av Ingenjörssällskapet, de övriga fyra bosatta i Sverige och

medlemmar av Svenska Ingenjörsvetenskapsakademien.

Medaljen utdelades första gången till den store vetenskapsmannen Svante Arrhenius.*

Till oss har nu meddelats, att den 1983 tilldelades fil doktor Eric Törnqvist. Han är född i Sverige, med akademiska grader avlagda i både Sverige och USA, och är en högt aktad vetenskapsman över there.

Vid utdelningen av medaljen togs följande foto:

På bilden avbildas från vänster Sveriges generalkonsul Magnus Faxén, presidenten i Ingenjörssällskapet Sunne Ericsson och Eric Törnqvist.

NUF

* Se härom *A Wahlstedt i Numismatiska Meddelanden* 29:1-2, *Sthlm* 1937-43, s 126 f, nr 12. Medaljen är modellerad av *H Neujd* efter skisser av *Alfred Ohlson* samt slagen av *Sporrong*.

Garbo som medalj

Greta Garbo finns bevarad inte bara på film, utan även som medalj. Firma Los Angeles Rubber Stamp Co präglade 1933 ovanstående medalj. Stampsnidaren hette Archie Silvermaster och beställare var filmbolaget Moving Picture Co, bolaget bakom filmen "Christina".

Medaljen var avsedd för filmvärlden – den förekommer dessutom i "Christina" – och slogs i nysilver, mässing, koppar, aluminium, bly och

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt sedlar medaljer
ordnar nålmärken

Öppettider
Vardagar 10.00 – 18.00
Lördagar 10.00 – 14.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-11 50 81

Greta Garbo på amerikansk medalj från 1933. Kungl Myntkabinettet, Foto: Gummel Jansson, Raå.

läder. I allt ca 50 exemplar finns kvar, ytterligare ett 30-tal "tjuvpräglades" – ett fåtal exemplar finns i svenska myntkabinettet.

Förebild till medaljen var Christina silverriksdaler från 1640-talet (dock inte porträttet!). Ett exemplar, i aluminium, såldes nyligen i Stockholm för 800 kronor.

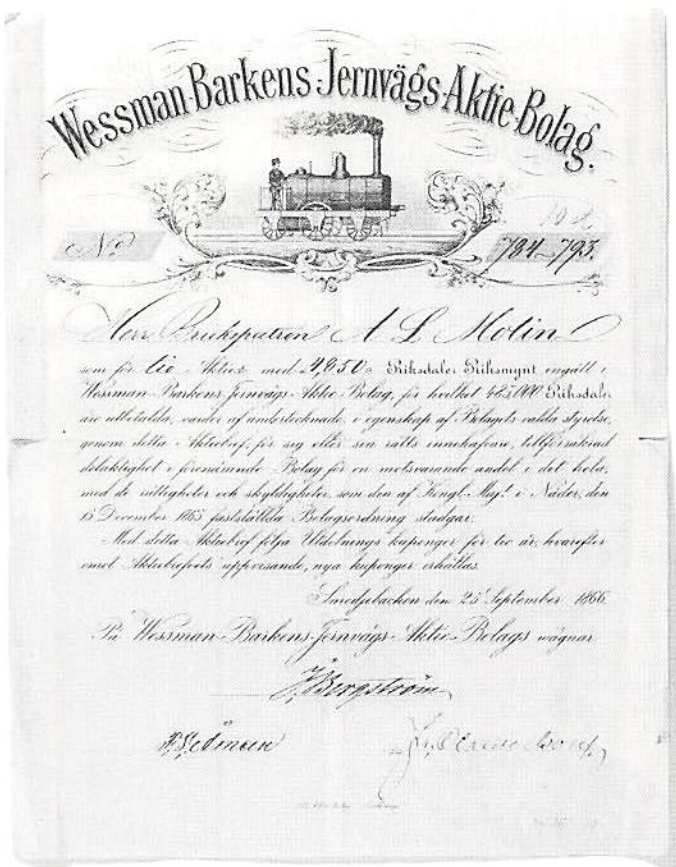
Carl-Axel Lindblom

Ett stycke järnvägshistoria

Av Katarina Schoerner

I Kungliga Myntkabinetet i Stockholm finns en stor samling äldre aktiebrev. Bland dessa finns flera av Sveriges tidiga enskilda järnvägsbolag representerade. Dessa dokument är ofta vackert illustrerade med bilder som vittnar om den optimistiska framtidstro som många järnvägsvirare säkert var uppfyllda av. Det var en tro på den nya teknikens obegränsade möjligheter, en hoppfull anda och en nästan kärleksfull inställning till ånglokomotiv. Det allra vanligaste vinjettmotivet är ett lok med vagnar eller bara ett lok som med bolmande skorsten rusar framåt. Så är tex vinjetten på aktiebrevet för "Wessman-Barkens Jernvägs AB" i Kopparbergs län från år 1866 en litografisk avbildning av ett samtida lokomotiv, drivet med ångkraft, som strävar framåt på den då smalspåriga banan. Även aktiebrevet för Nässjö-Oskarshammns järnvägs AB är försett med ett ånglokomotiv. På aktiebrevet för Norbergs Jernvägsbolag från år 1852 finns en avbildning av en karta över Norbergs Bergslags. Ett rött streck följer den väg som järnvägen har. Här har man, ehuru på ett informativt sätt, ändå försökt förmedla en känsla av framåtanda och äventyr.

Järnvägsbyggandet var en del i den stora industrialiseringsvågen som svepte över Europa under 1800-talet. Till Sverige nådde denna företeelse relativt sent, först mot slutet av århundradet kan man säga att industrialiseringen kommit igång på allvar. De satsningar som gjordes på kommunikationsområdet före denna period var framför allt inriktade på kanalbyggen: Trollhätte kanal år 1800, Södertälje kanal år 1819, Göta kanal år 1832 o s v. Tillsammans med vägar bildade dessa vattenleder ett relativt väl fungerande transportnät för godstrafik. Visserligen var vägarna dåliga och alla omlastningar mellan förbörndernas kärror och kanalbåtarna var besvärliga, men internationellt sett hade vi ändå ett ganska väl fungerande transportnät. Från början var det också tänkt att järnvägarna skulle utgöra länkar i dessa långsträckt kommunikationsnät som då skulle bestå av kanaler, vägar och järnvägar. De allra första järnvägarna var smalspåriga hästbanor, så kallade "tramways" eller "rallvägar"

Aktiebrevet för Wessman-Barkens Jernvägs Aktie Bolag är en mycket konstnärligt utförd litografi.

och flera av dem tillkom genom enskilda insatser. Det allra första initiativet till järnvägsbyggande i vårt land togs av greve Adolf Eugén von Rosen, som efter att i många år ha varit verksam i bla Frankrike och England, år 1845 återvände till Sverige och samma år ansökte hos civildepartementet om tillstånd att bygga järnvägar. Med sakkunnig och ekonomisk hjälp från England och stora ekonomiska bidrag från svenska staten samt även bistånd från markägande och intresserade bruksägare projekterade och planerade von Rosen för långsträckt järnbanor genom det svenska bondelandet. Hans insatser var så betydande att han senare tillägnades epitetet "de svenska järnvägarnas fader". Först på 1850-talet kom det statliga järnvägsbyggandet igång. Dessa banor skulle vara som stammar med grenar av enskilda bibanor.

Industrialiseringen erbjöd stora expansionsmöjligheter för de svenska bruken vid mitten av 1800-talet. En mycket viktig förutsättning för att bruken skulle kunna öka sin produktion var att man hade möjlighet att transportera produkterna till avsaluorterna. I Bergslagen pågick en livlig bruksrörelse, men konkurrensen var hård och det var bara de som kunde ordna sina transporter på ett effektivt och billigt sätt som hade möjlighet att expandera. Hur en malmtransport kunde gå till före järnvägarnas tid beskrivs av C.A. Wetterbergh, känd genom pseudonymen Onkel Adam, i boken "Svenska folket sådant det ännu lever vid elfvorn, på berg och i dalom", Stockholm 1855. Han skriver: Vid gruvan ha dessa gubbar ur de stora malmhögarna lassat sina släddar med den blyertsfärgade malmen. Det är att taga ett tungt lass, ty

Protryck till aktiebrev för Nässjö-Oskarshammns Nya Jernvägs Aktiefbolag. Bakom texten finns ett ånglok avbildat.

vid bruket ställes släden med malmen på en art-våg och betalas efter tyngden. Men väglaget är gott, de små bondhästarna starka och ihärdiga, och om lasset är väl svårt är det ej värre än att man nedanför de svårare backarna avlassar en del, som man sedan hämtar. Man finner således våra vintervägar genom skogarna liksom kantade med malmhögar, lämningar av tunga lass, som överstigit hästarnas förmåga. Dessa färder på ofta obanade stigar och över vida sjöar äro mödosamma; men man tar sin dag så lätt man kan och lindrar hästen uppföre genom att själv skjuta på, eller som det heter, låtta under.

I Norbergs socken i Västmanland fanns vid mitten av 1800-talet förnämliga malmfyndigheter och både brytning och förädling var vid denna tid omfattande. Liksom vid andra bruk var transportbehovet stort. Brukspatroner, gruvägare och bergsmän var intresserade att en järnväg skulle byggas och vid ett sammanträde år 1850 diskuterades frågan om "en så kallad Railväg för hästkraft" från

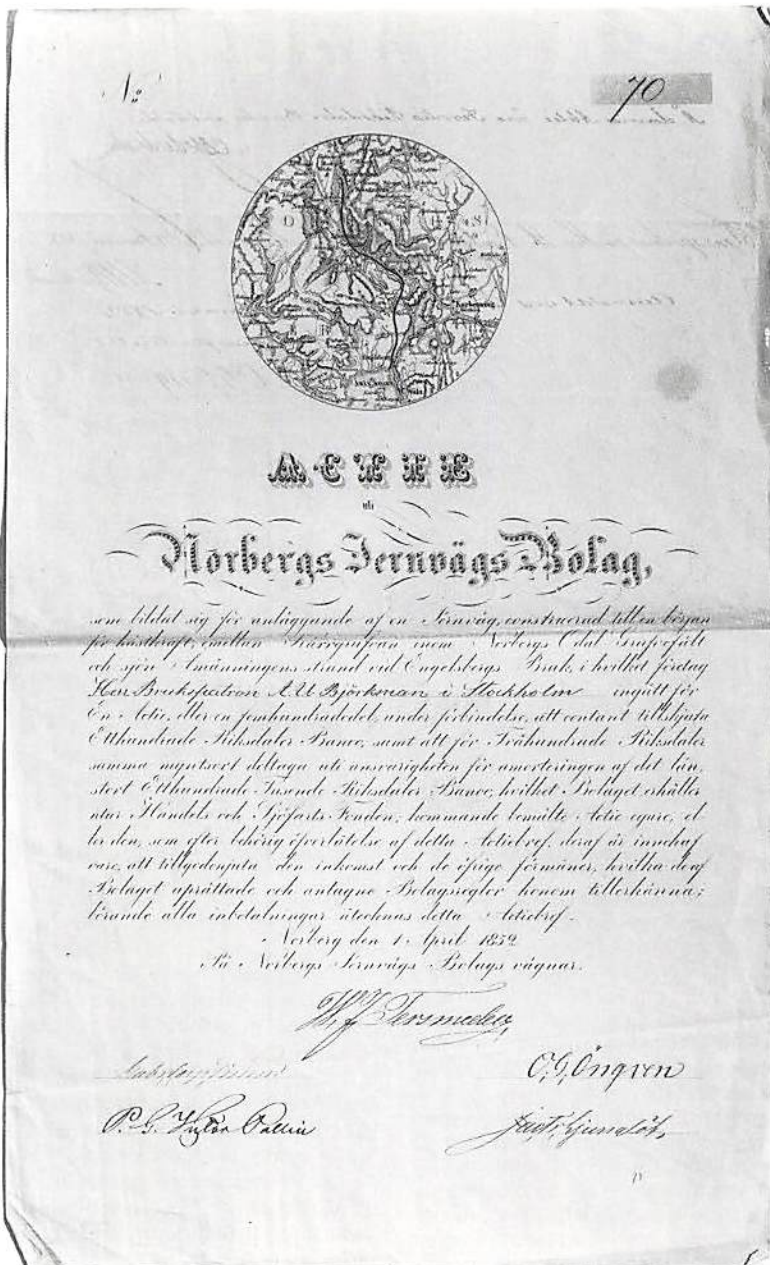
Norbergs gruvfält till sjön Åmänningen. Samma år bildades Norbergs Jernvägs AB med ett aktiekapital på 110 000 riksdaler fördelade på 1 100 aktier à 100 riksdaler banko. Bolaget lånade dessutom 100 000 riksdaler banko på 10 år av staten. Trots detta tvingades man år 1853, med en knappt halvfärdig bana, att göra konkurs. Bland undertecknarna av aktiebrevet märks Wilhelm Fredrik Tersmeden, friherrre, officer och ägare till ett flertal bruk, bl a Ramnäs bruk i Västmanland. Bolagsmännen fick så småningom ihop nytt kapital och år 1855 kunde man bilda Norbergs nya Jernvägs AB, dock med hjälp av ett statslån på 100 000 kr. Järnvägen var från början avsedd för hästkraft, men redan år 1855 tuffade det första vedeldade lokomotivet på banan. Från Åmänningen kunde godset sedan fraktas genom Strömsholms kanal till Mälaren. Banan stod färdig 1856 och öppnade då för trafik, främst gods-transporter av malm. År 1875 byggdes banan om till normalspårig.

Produkterna från bruket i västbergslagen transporterades på förbön-

dernas kärror fram till sjön Vessman, där godset lastades över till stora roddbåtar. Mellan sjöarna Vessman och Barken kördes godset på kärror igen för att sedan lastas på segelskutor och fraktas genom Strömsholms kanal. Den breda landtungan mellan Vessman och Barken lämpade sig väl för en järnväg, vilket skulle innebära att man slapp varutransporter med häst och vagn åtminstone på den sträckan. Den 26 januari 1855 bildades Vessman-Barkens Jernvägs AB. Försäljningen av aktier gick mycket bra på detta tidiga stadium, men redan efter ett halvår skrev en del av aktieägarna under en reservation där de förklarade att de ville lämna bolaget om kostnaderna för bananläggningen översteg 200 000 riksdaler banko. Först tio år efter bolagsbildningen kunde en bolagsordning fastställas av Kungl. Maj:t. Aktiebrevet från år 1866 är undertecknat av bl a brukspatron F.W. Åhman, ägare till Risingsbo, och förutom denne fanns även andra bruksintressenter i styrelsen. Aktiekapitalet på 485 000 riksdaler riksmünt fördelades på 1 000 aktier

och en nästan lika stor summa lånades ut av staten. I juli år 1860 kunde banan invigas av konung Karl XV, för vilken man hade byggt en särskild vagn, "Kungsvagnen". Till invigningen hade man också ordnat med kanonsaluter, en stor äreport hade byggts och musik och blommor kantade färden för invigningståget. Det hela avslutades med en ställig middag för de inbjudna gästerna. På banan fraktades sedan malm, järn, trävaror och spannmål. En viss persontrafik förekom också. Passagerarna riskerade dock att få sina kläder sönderbrända av gnistorna från det vedeldade ångloket. När sjöarna frös ställdes järnvägstrafiken in, då transporterna kunde ske på de billigare vintervägarna över isarna. Bolaget fick under hela sin existens brottas med stora ekonomiska problem. Redan efter några år fick man börja reparera banan, då det visade sig att det engelska järn man använt till rälsen var av mycket dålig kvalitet. Den var faktiskt så dålig att den inte ens gick att sälja som skrot. En övertro på de utländska materialen och det faktum att det svenska järnet var något dyrare än det engelska hade lett till att man gjort detta misstag. År 1882 tog Smedjebackens Järnvägs AB över den lilla banan och 1903 lades trafiken ner på sträckan Vessman-Barken.

Ibland kunde järnvägen bidra till att mindre orter växte ut till städer. Ett exempel på detta är Nässjö som kom att bli en av landets viktigaste järnvägsknutar med banor i sex olika riktningar. En av dessa gick rakt österut mot kuststaden Oskarshamn. Denna förbindelse betydde mycket för handeln med Gotland och länderna på andra sidan Östersjön. Oskarshamn, som hade förlorat en del godstrafik när södra stambanan byggdes, fick också på detta sätt ändå en förbindelse med stambanenätet. Från början ville ortsbefolkningen att sträckan Nässjö-Oskarshamn skulle ingå i det statliga stambanenätet men statsmakterna hade svårt att få fram pengar till detta och lät i stället en engelsk entreprenadfirma, Morton & Sons, ta ansvaret för järnvägsbyggandet. Nässjö-Oskarshamns Järnvägs AB bildades 1869, ett årtal som brukar betecknas som nödår i svensk historia. Småland var hårt drabbat av torka och missväxt. Fattigdom och arbetslöshet var stor och många småbrukare sålde sina gårdar och emigrerade till Amerika.

Norbergs Jernvägs Bolag. Ett äldre aktiebrev från år 1852.

Järnvägsbolaget kunde under dessa förhållanden erbjuda ett alternativ till emigration. Enligt bolagsordningen skulle hälften av bolagets 70 000 aktier à 100 riksdaler riksmünt vara preferensaktier, dvs garanterat återbärande. Vid köp av en sådan skulle hela summan betalas antingen kontant eller genom motsvarande järnvägsbyggande. I Kråkhults socken beslutade man på en sockenstämma år 1869 att "5 öre per hvarje mantalsfyrk skulle

till detta viktiga företag utdebiteras under hvardera af de trenne föreslagna byggnadsåren". De som inte ägde någon mantal i jord skulle i stället utföra tre dagsverken utan ersättning. För detta skulle socknen erhålla aktier för motsvarande belopp. Trots de fördelaktiga villkoren gick försäljningen trögt och till slut fick man under hot om exekutiva åtgärder tvinga fram ekonomiska bidrag till järnvägen. Åren efter bolagsbildningen var myc-

ket konfliktfyllda och stora ekonomiska problem hotade att stjälpå hela företaget. Nytt engelskt kapital tillkom som ledde till att denna smålandsbana till största del kom i engelsk ägo. Svenska staten bidrog också med ett anslag på en miljon kronor för att järnvägen skulle kunna ge sysselsättning åt traktens arbetslösa. År 1874 invigdes Nässjö-Oskarshamns järnväg, av ortsbefolkningen kallad "bocabanen" efter de engelska loken med skorstenar både fram och bak. Järnvägen gav bygden möjlighet att exportera sina egna naturprodukter, eller som Albert Engström uttryckte det: "Min gamla vackra skog är mastspiror och skeppshjäklar, och min unga vackra skog ligger begraven i Englands kolgruvor".

Litteratur:

Indebetou, G. *Svenska aktiebrev före år 1880*. Stockholm 1925.
 d'Ailly, G.A.H. *Smedjebackens järnväg. Nordisk Familjebok*, Stockholm 1917. *Norbergs järnväg. Nordisk Familjebok*, Stockholm 1913. *Nässjö-Oskarshamns järnväg. Nordisk Familjebok*, Stockholm 1914.
 Adell, S-L. *Nässjö-Oskarshamns Järnväg 1874-1974*. Eksjö 1974.
 Bodstedt, I. *Historik över Sveriges småbanor*. Stockholm 1945.
 Bursell, B. *Järnvägarna, en förutsättning för industrialiseringen. Fataburen* s. 49-67, Uddevalla 1984.
 Håkansson, N-G. *Wessman-Barkens järnväg*. Motala 1983.
 Lindgren, A. Rosen, Adolf Eugen von. *Nordisk Familjebok*, Stockholm 1916.
 Nordström, C.F. Th. *Norberg. Nordisk Familjebok*, Stockholm 1913.
 Oredsson, S. *Järnvägarna och det allmänna*. Lund, 1969.
 Rehnberg, M. (red.) *Helg och socken*. Stockholm 1973.
 Rydén, J. *Nässjö under järnvägsepok*. Värnamo 1981.

Rånäs Bruks mejeripolletter

Rånäs Bruk fick sina privilegier 1774 och dess förste ägare var Jean Lefebure-Liljenberg. Det finns tidigare beskrivna polletter av trä och järnbleck, medan nedanstående mejeripolletter är av mässing och obeskivna. Polletterna är präglade hos Metallfabriksaktiebolaget Sporrong & Co 1916 och har dess nyare stämpel på fransidan.

Polletter från Rånäs Bruks mejeri. Foto: Bengt A. Lundberg, Raå.

Polletterna har omskriften RÅNÄS MEJERI i halvcirkel upptill, därunder vad dessa polletter gäller för på två rader. Följande finns: 3 LIT. OSK. MJÖLK, åttkantig; 1 LIT. OSK. MJÖLK, fyrkantig med rundade hörn; 1 Lit. SKUMMJÖLK fyrkantig med vågiga sidor; 1 D-lit GRÄDDE, rundvågig; 1/2 kg SMÖR, rundvågig. Det R som finns instämplat på en lit. osk. mjölk har sin bakgrund i att Rånäs Bruk gick i konkurs under första hälften av 1920-talet, medan mejeridriften pågick till senare delen av 1920-talet. Mjölkten levererades till största delen från brukets egna gårdar. Lantbruket utarrenderades efter konkursen till 1942, då ägarskifte ägde

rum. För att skilja de utelöpande polletterna från dem som nye ägaren övertog instämplades ett R, varefter dessa brukades till ca 1960.

Börje Rådström

Muntliga källor:

Omar Nilsson
 Elsie Karlsson
 Sporrong & Co.

**BLI MEDLEM I SNF —
 GOD SERVICE UTLOVAS.
 ANMÄLNINGS-
 BLANKETT
 TEL 08-667 55 98
 tisd - fred 10-13.**

MYNTFYND

Magnus Eriksson-mynt funnet i Kaliningrad

Från Litauen kommer en hälsning om fynd av ett Magnus Eriksson-mynt. Det är Eugenijus Ivanauskas från Kaunas som skriver och berättar att myntet påträffades år 1987 nära domkyrkan i Kaliningrad (Königsberg)* vid muddring av floden Pregel tillsammans med ytterligare ca 5000 mynt från 1200-1900-talen. Königsberg bestod från början av tre städer, varav den äldsta är Altstadt, samt Löbenicht och Kneiphof. Altstadt fick stadsrättigheter år 1286, övriga år 1300 resp. 1327. Domkyrkan påbörjades år 1333 i Kneiphof. Staden tillhörde under medeltiden Hansan. (Fig. 1.)

Fig 1. Baltikum under medeltiden.

Svenska mynt från 1200-1400-talen är sällsynta i Baltikum, skriver Ivanauskas. Därför är varje nytt fynd viktigt i synnerhet om det kommer från Ostpreussen, som knappt har givit någon som helst numismatisk information sedan andra världskriget.

Myntet utgör ett fragment av en strålringsbrakteat med krona utan bitecken, Lagerqvist XXVIII B:4a, daterad till ca 1354-63 i Stockholm. (Fig. 2.)

MGL

Fig. 2. Magnus Eriksson-mynt funnet i Kaliningrad (Königsberg).

* Kaliningrad med omgivande landsbygd införlivades 1945 med ryska sovjetrepubliken. Tidigare hörde staden under namnet Königsberg till Ostpreussen.

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(uppgiv samlarområde)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel 046-14 43 69

HÅKAN WESTERLUND

MYNTHANDEL

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Spec. sedlar
Betalar bra för sedlar före 1930

Vasagatan 42
III 20 STOCKHOLM
Tel 08-11 08 07

Kungl Myntkabinettet

Utställningar:
Ingång Narvavägen
(hörnet Linnégatan) 2 tr, Stockholm

Tillfälliga utställningar:
"Ur dolda gömmor"

I Västerås, Nya Sparbanken, öppnas
"Sparbankernas historia" den 31/10.
Ring i övrigt telefon 08-783 94 00
för information.

Museet:
Tisdag - söndag 12 - 17
Måndag stängt

Besökstid: tisdag 13 - 16
ingång Narvavägen

Besöksadress
(efter överenskommelse om tid
per telefon): Storgatan 41

Postadress:
Box 5405, 114 84 Stockholm
Tel: 08-783 94 00

Mynt i musiken

Jag har tidigare i dessa spalter skrivit om "Musica in nummis" - varför nu inte vända på ordföljden? Är det relevant? Svaret är jakande.

Från musikavlyssnandet har jag ett lämpligt stycke av Ludwig van Beethoven:

Rondo a capriccio, G-dur, "Die Wut über den verlorenen Groschen" (Vreden över den förlorade groschen).

Men i Numismatisches Nachrichten Blatt nr 3/1987 har publicerats artikeln "Münzprägung als Kompositionsthema", som berättar om fyndet av ett försvunnet barockmusikverk, "Les travailleurs des mines" ("Gruvarbetarna") av greve Ferdinand Philipp von Harsch (1704-1792 - österrikisk diplomat och militär med starkt musikintresse). Verket är delat i tretton satser. Av dessa har åtta tematiska överskrifter:

Glockenruf zur Arbeit im Bergwerk.

Die Bergleute versammeln sich am Eingang.

Einfahrt der Bergleute in die Grube.

Die Arbeit der Bergleute vor Ort.

Das Wasserrad.

Die Erzmühle.

Die Verhüttung.

Das Prägewerk in der Münze.

En sats anses musikaliskt karaktärisera ett tidigare led i myntens tillverkningsprocess.

Vilken komposition! Vilken inlevelseförmåga denne amatörkompositör måste ha haft! Hans son var bergsråd i Chemnitz, men ändå.

Erinrar sig någon något annat numismatiskt inriktat musikstycke?

NUF

JAN WALLDÉN MYNTHANDEL

ANTIKA
GREKISKA OCH ROMERSKA
MYNT

LAGERLISTOR UTGES
RING ELLER SKRIV

Brunnsgatan 22, Box 357
61127 Nyköping. Tel 0155-671 54

RECENSIONER

Carlos III y la casa de la moneda. Madrid 1988. 293 s. Utgiven av Ministerio de Economía y Hacienda. Rikt illustrerad.

Karl III av Spanien (regerade 1759-1788) räknas som en av de främsta upplysta monarkerna under andra hälften av 1700-talet. Han gynnade handeln och jordbruket, anlade kanaler och vägar, förbättrade skolväsendet m.m. Dessutom styrde han över ett av världens mäktigaste riket. Med anledning av 200-årsminnet av Karl III:s död utgav Museo de la casa de la moneda i Madrid en magnifik utställningskatalog. Denna belyser, med hjälp av mynt, sedlar och medaljer, hela den ekonomiska och historiska utvecklingen. Samtliga typer av spanska riksmünt och koloniala mynt avbildas i färg (katalogen är genomgående illustrerad med färgbilder). Mindre vanligt är att så många föremål, som annars ofta saknas i kataloger, finns medtagna, som tex stampar, punsar, planritningar över myntverk, möbler från olika myntverk m.m. Boken inleds med fyra intressanta avsnitt som tex Mariá Ruiz Traperos om mynten som cirkulerade under perioden. Därefter följer en föremålskatalog på ca 175 sidor. Sist finns en förklarande ordlista över numismatiska termer.

Jan Wiséhn

World Archaeology. Volume 20 No. 2 October 1988. 328 s. ISSN 0043-8243.

För den numismatiskt intresserade är det upmuntrande att finna, att den enda vetenskapliga tidskriftserien efter den andra börjar uppskatta det tvärvetenskapliga värdet i mynten. Detta nummer av *World Archaeology* har specialbeteckningen "Hoards and hoarding" och av dess nio bidrag är inte mindre än fyra av numismatiskt intresse.

Richard Reece från London Institute of Archaeology inleder med *Interpreting Roman hoards*. Han går igenom olika grupper av materiella fynd inom det antika romerska rikets gränser och understryker vikten av att rätt tolka fyndens sammanhang. Såsom specialist på romerska myntfynd är hans synpunkter på just dessa fulla av pregnanta formuleringar. Jag nöjer mig med följande: "A coin hoard as such cannot inform us whether it was never recovered for dramatic reasons linked to historical events, or silly events linked to no more than domestic dramas".

Nicholas B. Aitchison vid universitetet i Glasgow begränsar sig till mynten i *Roman wealth, native ritual: coin hoards within and beyond Roman Britain*. Han inleder med följande uttalande: "The study of coin hoards, however, is constrained by disciplinary boundaries. Numismatists alone possess the expertise with which to identify and date coins, yet this only constitutes a small part of the analysis and interpretation of a coin hoard. Other aspects, such

as the study of the context and associations of a hoard, require archaeological knowledge, while the motive(s) for deposition are the preserve of neither discipline."

Första avdelningen är en kritisk tillämpning av vanliga normer för analysering och tolkning av myntfynd på ett stort antal skattfynd från romerska Britannien. Han tar fram olika exempel på fyndsammansättningar, som leder till tveksamhet om tolkning - keltiska och grekiska inslag bland de romerska mynten, urvalet av mynt (tex en enda kejsares mynt, en skatt om 60 denarer från olika kejsare med olika reverser på alla), m.fl. Hans genomgång av fynden är mycket intressant och hans slutsats blir: "Although these are exceptional examples, the contents of most hoards exhibit varying degrees of selection, the criteria of which do not always appear to be monetary".

En särskild avdelning ägnas åt mynt såsom votivgävor. Det intressantaste engelska exemplet är ansamlingen av mynt till ära för gudinnan Coventina (av funna 13 490 mynt är alla utom 188 av brons). Här får vi även exempel på hur romerska mynt använts i offersyfte på Irland, som inte tillhörde det romerska väldet. Avdelningen avslutas med orden: "In short, not only coin deposits from wells or burial mounds, but also some hoards buried in the ground, may represent manifestations of the same phenomenon - votive offerings."

I sista avdelningen, "Roman coins and native gifts", redovisas föreliggande olika syn på frågan om marknadsekonomi eller ej i romerska Britannien och understrykes byteshandelns betydelse.

Aitchison avslutar sitt inlägg med att föreslå "that two systems of coin circulation existed in Roman Britain. . . The existence of two systems of coin circulation necessitates the existence of two types of coin deposit . . . votive offerings, and monetary or savings hoards. The problem is therefore one of distinguishing between the two. In this, the evidence of contents and context must be paramount. . . One thing does seem certain, and that is that the social and economic contexts of coin deposits within and beyond Roman Britain are more complex than many archaeologists and numismatists alike have appreciated."

Susan E. Kruse vid King's College i London behandlar *Ingot's and weight units in Viking Age silver hoards* med utgångspunkt från de rika skattfynden i Skandinavien, på de brittiska öarna och i östra Europa. Hennes bidrag är mycket intresseväckande och lärorikt, särskilt för en numismatisk amatör. Kruse redogör för tidens "münzgeldwirtschaft" alternativt "gewichtsgeldwirtschaft", för standardviktheterna i de olika landsdelarna, för olika forskares bedömning av vikterna i gram,

m.m. Hon ägnar särskild uppmärksamhet åt hacksilver och barrer, åt vågarnas och gjutarnas precisionsförmåga i vikhåsen - ende o dyl ("although the units are not as precise as one could wish for, a fuzzy unit of 26 gm is not without interest"). Hennes artikel slutar - trots allt skärskådande av problematiken - med följande slutomdöme: "Consequently, it remains doubtful whether it will ever be possible to state a precise weight standard of the Viking Age for areas in weight-money economies. Weights, which one presumes were manufactured to greater precision than other artefact types, suffer greatly from post-depositional factors whereas other objects manufactured according to weight, such as the silver ingots, may not have been produced with enough precision to fine tune the figures. However, as a composite picture is built up using objects from hoards of limited geographical and chronological range it may prove possible in the future to identify regional distinctions."

Tidskriften avslutas med ett svenskt bidrag - av *Mårit Thurborg* vid arkeologiska institutionen vid Lunds universitet, som skriver om *Regional economic structures: an analysis of the Viking Age silver hoards from Öland, Sweden*. Efter att ha redogjort för olika syn på dessa skatter presenterar hon sitt eget program i följande ord: "Thus, the present paper investigates regional Viking Age economy through the composition of the silver hoards. Their complex character is regarded as meaningful, but, as opposed to previous works . . . this is not seen as representing a uniform economy".

Thurborg börjar med en genomgång av olika former av betalningsmedel och presenterar deras öländska typer (med mynten indelade i tre grupper: före 890, 890-970 och efter 970). Därefter ägnas jordbrukets omfattning och spridning på ön en särskild studie. På grundval härav gör Thurborg en noggrann genomgång av spridningen av olika objekt, såsom mynt (på de tre perioderna), barrer och hacksilver samt av arm- och halsringar, m.m. Olika former av handelsvaror och -förbindelser föres in i bilden (med platserna Köpingsvik och Gåtebo i fokus). Resultatet blir, att Thurborg finner olika system på ön för betalningsmedlens cirkulation. Hennes synnerligen intressanta uppsats synes mig lämpligen kunna avslutas med dess sista stycke:

"Long-distance contacts are reflected in the large number of foreign coins. During the ninth century two separate economic spheres are discerned within the Arabic coins. One, reflected by coins found in graves, can be connected to Hedeby, Birka and the larger ports-of-trade. The other, mainly flourishing in the tenth century, is connected to activities outside Scandinavia, above all the trade in furs and slaves, and peripheral to the domestic economic system. During the eleventh century there is evidence of continuous production, including iron, found in association with

west European coins at centres on Öland. At the same time the hoards reflect a more complex economy than previously. The circulation reflected in the domestic money indicates that regional circulation was not continuous and open, but bound to the systems of exchange forming part of the general socio-economic structure. The more continuous long-distance contacts are also related to these systems and to the higher levels of control within society.”

NUF

Eva Wiséhn: Myntfynd från Uppland. Sveriges mynthistoria. Landskapsinventeringen 4. Kungliga myntkabinetten. Stockholm, 1989. 361 s. ISBN 91-7192-776-X.

I slutet av 1989 utkom det fjärde häftet i serien Sveriges mynthistoria, Landskapsinventeringen. Häftet omfattar landskapskapet Uppland, utom Stockholms stad, och är författat av antikvarie Eva Wiséhn vid Kungliga myntkabinetten.

Detta är en efterlängtd publikation. De 855 fynd som Upplandshäftet omfattar, utgör en stor och tidigare svåröverskådlig fyndmassa. Materialet blir nu tillgängligare för forskningen, och kommer förhoppningsvis att utnyttjas för att bidra med sin del till tolkningen av den uppländska historien.

Initiativet till landskapsinventeringen kom ursprungligen ifrån den svensk-finska kommittén Sveriges mynthistoria. Denna har som uppgift att verka för publicering av numismatiskt och skriftligt källmaterial till Sveriges och Finlands gemensamma historia. Målet är att ge kortfattade numismatiska landskapsinventeringar till tjänst för forskningen, både numismatisk sådan och angränsande vetenskapers forskning. Landskapsinventeringen finansieras av Sven Svenssons Stiftelse för Numismatik.

Myntfynd från Uppland är i stort sett upplagd som de två tidigare publicerade volymerna över Östergötland respektive Ängermanland. I en inledande översikt ges en presentation av Upplands myntfynd och deras placering i tidsperioderna järnålder, vikingatid, medeltid och nyare tid. Fyra stora utbredningskartor och fem små specialkartor visar myntfyndens geografiska fördelning. Efter kartbilderna följer en diger fyndkatalog. Denna upptar 243 av bokens totalt 361 sidor. Därefter finns ett avsnitt som behandlar sägner, tradition och kuriosa samt en förteckning över Upplands myntsamlingar. Volymen avslutas med olika typer av register och ordlistor, i syfte att underlätta utnyttjandet av det samlade materialet. Sist i boken finns 10 stycken bildplancher som visar ett urval av fyndmynten.

Vad det gäller läsbarheten av katalog och kartor, så skulle jag vilja göra några påpekanden. I fyndtata områden på några av utbredningskartorna, har siffrorna en tendens att flyta ihop, så att det är svårt att uppfatta enskilda fyndnummer. Detta gäller kartan över samtliga fyndplatser (karta 2, exempelvis Vallentuna- och Åkersber-

gaområdet) och kartan över fynden på Björkö (karta 6). Dessa figurer skulle ha vunnit på att uppförstoras något. Fyndkatalogen däremot, är spatioöst uppställd och lättläst. Som läsare är man tacksam för att boken är bunden, eftersom den blivit stor och tung. Möjligen kan man undra om det i framtiden, vid omfångsrika landskapsinventeringar likt den uppländska, inte skulle vara möjligt att krympa texten i exempelvis myntbeskrivningarna någon grad, för att ge boken ett hanterligare format.

En nyhet i detta häfte av landskapsinventeringen är ett kapitel som upptas av sägner, tradition och kuriosa. Här finns citat ur berättelser om gömda skatter, och om offrandet av mynt i källor och älvkvarnar. Författaren uppger att det är ett urval ur mängden av "sägner, traditioner och kuriosa inlag som finns i Uppland". Urvalet består av exempel hämtade ur litteraturen samt uppgifter ifrån antikvarisk-topografiska arkivet, ATA. Detta kan kanske tyckas vara ett kuriosavsnitt, som inte borde höra hemma i en inventering av ett landskaps myntfynd. Jag menar dock att det kan ge viktiga kompletteringar till vissa typer av fynd, och därför har sitt berättigande här. Det gäller exempelvis hopade fynd ifrån källor och älvkvarnsstenar; fyndkategorier som inte alltid kommit till de antikvariska myndigheternas kännedom. För att bilden skall bli fullständigare, så fordras en kompletterande genomgång av folkminnessamlingarna i Uppsala och Stockholm. Dessa folkliga traditioner speglar en sida av utnyttjandet av mynt, som ligger utanför de sammanhang, som vanligen har uppfattats som ekonomiska.

Den engelska sammanfattning, som man återfinner i de tidigare publicerade delarna av landskapsinventeringen, har uteslutits i Upplandsvolymen. Jag har svårt att bedöma hur pass utnyttjad denna sammanfattning har varit i de föregående volymerna, men tycker spontant att det vore rimligt att den hade fått kvarstå. Med hjälp av en sådan sammanfattning och ett antal utbredningskartor kan man sannolikt, som utländsk forskare, få en översiktlig uppfattning om ett landskaps myntfynd.

Katalogen över fynden och omständigheterna kring deras påträffande är det som ligger en arkeolog, som jag själv, närmast om hjärtat. Fyndomständigheterna, som de är redovisade i volymen, ger en god bild av fyndens framkomsthistoria. Författaren beskriver hur olika fynd har påträffats; ofta genom att den äldsta kända beskrivningen av denna händelse citeras. Här skulle jag vilja ta upp något, som kanske mest gäller konsekvensen i fynduppgifterna. När ett myntfynd har gjorts i anslutning till känd fornlämning, så finns ibland bara ett fornlämningsnummer redovisat. Man förstår alltså inte vilken typ av fornlämning det rör sig om. Om fornlämningen är ett gravfält, så framgår det vanligen av att fyndtypen är redovisad som gravfynd. Men exempelvis i fallet fynd 192, ett ensamfunnet mynt hit-

tat inom fornlämning 79 i Frötuna sn, så förblir läsaren okunnig om vad fornlämning 79 utgörs av. Är det en grav, ett boplatsoområde eller någon typ av kommunikationslämning? Eftersom fynduppgifterna är så omsorgsfullt sammanställda i övrigt, så saknar man på vissa ställen dessa ytterligare, väsentliga upplysningar.

När det gäller myntbeskrivningarna, så omtalar författaren att dessa i de flesta fall härrör från gamla bestämningar. I vissa fall uppges att mynt har nybestämts av olika specialister (s. 8). Som läsare förmodar man alltså att det finns mynt med tre olika slags bestämningar (och därmed olika källvärde); nybestämda, kontrollerade eller sedan gammalt bestämda mynt. Man kan sannolikt göra klart för sig vilken grupp som de enskilda mynten tillhör, genom att gå in i referenslitteraturen för varje fynd. Frågan inställer sig ändå om det med en enkel markering av texten i myntbeskrivningarna går att visa på de nybestämningar, som gjorts i samband med landskapsinventeringens arbete.

Författaren av Upplandsvolymen vill att den skall ses som en "presentation av uppgifter angående myntfynd ... och ett hjälpmedel vid fortsatt forskning" (s. 8). Det åligger, som jag uppfattar författaren, den enskilde forskaren att källkritiskt granska och ta ställning till de redovisade uppgifterna. Detta kan innebära att man som läsare själv får ta ställning till om två olika fynduppgifter i själva verket berör samma fynd. I några fall blir man genom hänvisningar uppmärksam på att så kan vara fallet, oftast genom att fynden erhållit samma nummer men särskiljs med A och B. Som exempel kan anföras depåfyndet från Lindby på Adelsö som redovisas under nr 41A och 41B. Vad gäller fyndet från Översåva by i Danmarks sn, så är själva fyndet upptaget under nr 127, dessutom finns hänvisning till fynd 750 (okänd fyndplats). I andra fall saknas hänvisningar. Exempelvis är nr 853 och 854, okänd fyndplats i Uppland, troligen egentligen samma fynd. Likaså bör fynd nr 13 och 14 från Svarta Jorden på Björkö referera till samma fynd. Eftersom fyndkatalogen är det centrala i en landskapsinventering och författaren har lagt ned stor möda på identifieringen av de olika fynden och utredningen kring dessa, så kunde tillvägagångssättet för hur eventuella dubbelförda fynd har behandlats gärna ha redovisats i inledningen (under avsnittet fyndkatalogen).

Upplandsmaterialet har varit ett besvärligt material att sammanställa. Det beror dels på att mängden av myntfynd är så stor. Det har exempelvis gått att gå igenom alla de fynd som framkommit samband med exploateringsgrävningarna i Stockholms-trakten. Dels beror det också på att uppgifterna om vissa fynd är svårt att reda ut. Jag tänker då främst på myntfynden som har gjorts på Björkö i Mälaren. Genom omfattande grävningar och folks besök på plat-

sen har där under en lång följd av år, framkommit en mängd mynt. En del av dessa mynt har mycket tilltrasslade fynduppgifter och en viss förvirring har även uppstått efter det att mynten inkommit till de antikvariska myndigheterna. Vid en genomläsning av fyndkatalogen förstår man att sammanställningen av alla dessa uppgifter närmast haft karaktären av ett Sisyfosarbete. Det är därför glädjande att boken nu har kommit tryck och att landskapet Uppland jämförelsevis tidigt blev föremål för en landskapsinventering av myntfynden. Det gör att möjligheterna till diskussion av dessa myntfynd nu är goda, då det finns en gemensam grund att stå på.

Mina påpekanden ovan rubbar inte grundintrycket, att författaren i Myntfynd från Uppland har gjort ett mycket gott arbete. Med hjälp av denna volym kan vi ställa ytterligare och nya frågor, som ytterst rör hur människorna, i generationer före oss, har hanterat ädelmetall i form av mynt. Det finns många trådar att dra i och några av dessa får avsluta denna recension: Varför hittas det relativt sett så många fler mynt i Svarta Jorden på Björkö jämfört med i Svarta Jorden i Sigtuna? Varför finns det på Björkö mynt i ca 14% av gravarna på gravfältet. Hemlanden och norr om Borg, medan motsvarande siffra för gravfältet söder och sydost om Borg är 3%? Hur kommer det sig att depåfynden uppvisar en koncentration till Norrtäljeviken under vikingatid - en fyndbild som inte har någon motsvarighet vare sig tidigare eller senare?

Torun Zachrisson

Katarina Schoerner: Bruket av polletter vid Kungliga Skeppsvarvet i Karlskrona. 1990. 52 s.

Detta är en uppsats för påbyggnadskurs i etnologi värderminen 1990 vid institutet för folklivsforskning vid Stockholms Universitet, vars "syfte(t) ... är att undersöka bruket av polletter och brickor vid Kungl. Skeppsvarvet i Karlskrona vid mitten av 1800-talet för att därigenom försöka få en bild av den sociala strukturen vid varvet".

Vi får en snabbkurs i Karlskronas tillblivelse såsom flottstation samt i stadens och varvets utveckling fram till 1900-talet. Därefter presenteras de olika personalkategorier, som arbetade vid varvet och som var skyldiga att visa upp olika tecken vid in- och utpassering till den slutna värld, som varvet utgjorde.

Presentationen av polletterna är ett mycket intressant avsnitt och väl genomarbetad.

Uppsatsen avslutas med ett resonemang om pollettsystemets inplacering i den sociala strukturen vid varvet. Opponenten vid seminariet var här - enligt min mening - alltför "besatt" av marxistiskt tänkande, men var i övrigt positiv till uppsatsen. Seminariets ledare gav författaren en eloge för att hon på nytt tillfört de etnologiska studierna en "objekt"-uppsats och uppmanade övriga kursdeltagare att följa exemplet.

Jag själv instämmer i seminarieledarens eloge, därför att vi har så få polletter inplacerade i sitt organiska sammanhang. Här finns mycket att utträtta för dem som är intresserade av polletter. Svensska samlingarna kan bli en guldgruva av andra skäl än de rent pekuniära.

NUF

Die Wiedertäufer in Münster. Mit Anhang: Münzen und Medaillen auf die Wiedertäufer in Münster. 5., verbesserte und erweiterte Auflage 1986. Münster. 294 S. ISBN 3-402-05952-4.

Boken är katalog till en utställning 1.10.1982-27.2.1983 i Münsters stadsmuseum. Den har utkommit i flera upplagor på grund av det pionjärarbete som museiledningen nedlade på att så fullständigt som möjligt beskriva bakgrunden till och utvecklingen av vederdöpparrörelsen samt belägga detta med många, tidigare icke visade minnen.

Utställningen har alltså främst en religionshistorisk inriktning, när den med olika material beskriver vederdöpparrörelsens maktövertagande i staden Münster och dess krossande 1534-1536. Det var en uppseendeväckande händelse i den omtumlande tid, som var "skärnad" av reformationens genombrott, turkarnas framrytande i Europa och folkens ångest i apokalypsens tecken.

Händelsen återspeglades även inom numismatikens område. Detta utredes grundligt i katalogen av Gerd Dethlefs (med rikt bildmaterial). Ett säreteget inslag!

Boken är en skrämmande läsning om fanatismens och trons allt starkare grepp över en samling människor och om dess slutliga urartande, men även om hämndens grymhet - något som ideligen upprepas. *ÅVEN I VÅRA DAGAR!*

Efteråt har Dethlefs i "Der Münzen- und Medaillensammler Berichte" (Nr 166 Juli/August 1989) lämnat kompletterande uppgifter (även dessa med bilder).

NUF

Tuukka Talvio: Ars Universitaria 1640-1990. Medaljer ur Helsingfors universitets samlingar. Utställningskatalog. Sinebrychoffs konstmuseum 29.3-27.5.1990. 126 s. rikt ill (även i färg). ISBN 951-45-5259-8. (Även på finska.)

När en utställning upphört finns det till den intresserades glädje dock oftast något kvar - utställningskatalogen. Detta är en ovanligt gedigen sådan, mycket rikt illustrerad och spatioöst satt. När det gäller de medaljer som anknyter till själva universitetet - ett tjugotal - har författaren tagit med samtliga, men personmedaljerna, över 200, representeras av ett urval. Den äldsta medaljen är av J C Hedlinger 1733 (Åbo Kungliga Akademi), den yngsta av Kauko Räsänen 1989.

Den vackra och sparsmakade katalogen bör intressera alla som sysslar med nordisk medaljkonst och -historia.

LLT

The Medal. No. 16. Spring 1990. London. ISSN 0263-7707.

Av denna intressanta tidskrift, som ges ut av British Art Medal Trust i samarbete med FIDEM, har tidigare anmälts några nummer.

Det nya numret inleds av Maria Stahr med *Gdansk - Centre de l'art de la médaille au XVIIe siècle*. Det är en rikt illustrerad artikel med tyngdpunkten lagd på Sebastian Dadler och de två Höhn (far och son) och av särskilt intresse för oss genom präglingsarna för de polska Vasarna.

Anthony Griffiths publicerar första delen av en granskning av *The design and production of Napoleon's Histoire métallique*. Vi får fina inblickar i dess tillkomst - Napoleons eget stora intresse för enskildheter samt namn och arvoden till utkastens skapare och gravörerna.

En rolig artikel handlar om *Medals of curling: "Scotland's ain game"*. Några mindre artiklar presenterar medaljgravörer i olika länder.

Tidskriften avslutas med några - som alltid givande - bokanmälningar. Den som har intresse för den av Mark Jones skrivna katalogserien över franska medaljer i British Museum får här en "avrättning" av andra delen av katalogen. Den avslutas med orden: "it is absurd to ask the public to pay £75 for such a sloppy piece of book production and a disgrace that it bears the internationally revered imprimatur of the British Museum". Redaktör för "The Medal" är - "den avrättade".

Jag längtar efter varje nytt nummer av denna tidskrift. Jag får en så fin utblick över världens medaljkonst.

NUF

Nationalmuseets Arbejdsmark 1989. København 1989. ISBN 87-17-06116-4. ISSN 0084-8308.

Jag har tidigare vid skilda tillfällen fåst uppmärksamheten på denna högeligen intressanta museiskriftserie.

I 1989 års upplaga skriver Jørgen Steen Jensen om 1300-tallet - skattefyndenes store periode med anledning av att danska myntkabinetet avser att publicera ett corpusverk om landets skattfynd, nedlagda under åren 1050-1550. Av sammanlagt 326 fynd är inte mindre än 126 från 1300-talet.

Jensen behandlar 1300-talets fynd ur penningekonomiska samsättningspunkter, med danska mynt dominerande i seklets början, medan franska, engelska och tyska helt överväger under senare hälften. Jensen berör sedan bakgrunden till olika fynd (digerdöden, krig o dyl) och gör ett uttalande, som verkligen väcker till djup eftertanke: "Vi skal ikke nu fortæbe os i flere eventualiteter, blot gøre os klart, at det, vi kalder værdifuldt historisk eller kulturhistorisk kildemateriale, ja, måske ligefrem umistelige skatte fra fortiden, for datidens pågældende hovedpersoner kan have repræsenteret deres livs tragedie."

NUF

NY LITTERATUR

NUMISMATISKA MEDDELANDEN XXXV

STUDIES IN LATE ANGLO-SAXON COINAGE

Festschrift till
B.E. Hildebrand

Riksantikvarien Bror Emil Hildebrand (1806-1884) var på sin tid den främste kännaren av engelska mynt från den senare delen av vikingatiden och hans katalog från 1881 över samlingen i Kungl. Myntkabinettet i Stockholm är ännu idag standardverket för mynt från denna period. Engelska mynt är mycket vanliga i svenska fynd (totalt ca 41 500 ex.). De utgjorde bla förebilder för Olof Skötkonung och Anund Jakobs myntningar i Sigtuna ca 995-1030 och det är med hjälp av de engelska förebilderna som den svenska myntningen kan dateras så noggrant.

NM XXXV omfattar 501 sidor och innehåller 12 artiklar på engelska och tyska (med sammanfattningar på svenska) som behandlar engelska mynt från denna period (ca 973-1066).

Beställs från:

Svenska Numismatiska
Föreningen
Sandhamnsgatan 50A
115 39 Stockholm
Tel: 08-667 55 98

Pris:

Medlemmar 200:- (portofritt)
Ej medlemmar 300:-

FÖRENINGAR

ESKILSTUNA NUMISMATISKA FÖRENING har möten på Nya Gästis kl 19.00 sista tisdagen i varje månad utom december. Auktion varje gång.

FAGERSTABYGDENS MYNTKLUBB sammanträder första helgfria måndagen i varje månad (utom i juli och augusti). Apollogården vid Almvägen, Fagersta. Tid: kl 19.00. Upplysningar: tel 0223-116 71.

FALU-BORLÄNGE MYNTKLUBB. Möteslokal Borlänge, biblioteket Borganäsvägen, Falun, Kristinegården, Kristinegatan 9 - II. Dalen 4, Borlänge, 18.30 16/10, 20/11, 11/12 samt 1/12 myntmässa på Hotel Gustaf Wasa i Borlänge kl. 10-14.

GÖTEBORGS NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion andra måndagen i månaden 18.45 i Traktören, Köpmansg. 20. Lista från Anders Falk, Hvitfeldtsg. 5, 411 20 Gbg. Antik- och Medeltidsektionen tredje torsdagen 18.30 i klubblokalen, Schackspelets Hus (Sch.), Haga Kyrkog. 3. Medaljcirkeln, Sch, första onsdagen: Sedelstudiecirkeln, Engelbrektsg. 71 (Eng.) sista tisdagen 18.30. 3/10, E. Dahl: Engelska arkitekturmedaljer från 1800-talet. Sch: 8/10, F. Tufvesson: Indiska tempelmynt, Tr; 11/10, Fotoc. B. Rönnqvist medverkar. Sch; 18/10, H. Salvesen: Korinths och Athéns myntningar. Kaffe, Sch; 25/10, Översiktscurs. Sch; 28/10 kl. 14.30: Studiedag med Mogens "Kvitt eller dubbelt" Christensen om norska sedlar från 1800- och 1900-tal. Kaffe, Sch.GNF:s adress: Box 5289, 402 25 Gbg.

HALMSTADS MYNTKLUBB har möten med auktion i Klara-salen kl 18.30 den första måndagen i varje månad utom juli - aug. Upplysningar: 035-12 96 76.

HÖÖRS MYNTKLUBB har möte med auktion i Höörs Plåts matsal den andra torsdagen i varje månad utom juni-aug. Upplysningar: Evert Olofsson 0413-221 51.

KALMAR MYNTKLUBB har möten första helgfria måndagen i varje månad (utom juni, juli och augusti) kl 19.00 i SPF lokal, S. Långgatan 39, Kalmar. Upplysningar: tel 0480-159 29, 733 30. Auktioner.

KARLSKOGA NUMISMATISKA FÖRENING har möten andra onsdagen i varje månad (utom juni, juli och aug.) kl 19.00 i S-E-Banken, Torget, Karlskoga. Auktioner vår och höst. Upplysningar 506 41 eller 365 39.

KATRINEHOLMS MYNTKLUBB har möten första helgfria onsdagen i varje månad på restaurang Storstugan, Stortorget 1, Katrineholm. Upplysningar: tel 0150-210 45 el 151 00.

MYNTKLUBBEN KLIPPINGEN har mynträff första tisdagen i jan.-april, sept.-dec. Lokal: G.A. skolans matsal, S. Järnvägsgatan, Sundsvall. Information om mynt, värdering, auktion, lotterier. Köp och sälj. Tel. 060-55 64 18, 11 35 03.

LUNDS NUMISMATISKA FÖRENING. Mynträffar med aktiviteter och auktion kl. 19.15 i "Utbildningshuset", Åkergr. 1, Lund, den 3/10, 7/11 och 5/12. Upplysningar: vard 046-14 43 69 kvällar 046-12 25 93.

MYNTKLUBBEN NICOPIA har möten andra måndagen i varje månad på Pensionärsgården, V Trädgårdsgatan 57, Nyköping, kl 19. Upplysningar: tel 0155-671 54.

FÖRENINGEN NORDVÄSTMYNT håller sammanträde med auktion i Folkets Hus, Klippan, kl. 19.00, andra fredagen i varje månad. Upplysningar och auktionslista tel. 0451-132 88.

NORRKÖPINGS MYNTKLUBB har möte med auktion kl 19.00 tredje tisdagen varje månad utom i maj - augusti i Ektorps fritidsgård. Auktionsvisning börjar kl 18.00. Även icke medlemmar är välkomna. Beställ lista på tel 011-12 50 12.

NÄSSJÖ MYNTKLUBB har möte med auktion på Gustavssons Trafikskola, Rådhusgatan 33, Nässjö, Upplysningar: tel 0383-158 35 kl 07.00 - 09.00.

SAMLARKLUBBEN NUMIS, Skellefteå har möten första torsdagen i varje månad i NV-huset, konferensrummet. Upplysningar: tel 0910-186 80.

SANDVIKEN-GÄVLE MYNTKLUBB har möten kl 19 första onsdagen i varje månad (ej juli - augusti). Lokal: Valbo Kommunhus. Upplysningar: tel 026-18 18 36.

MYNTKLUBBEN SKILLING BANCO, Linköping, har möten andra helgfria torsdagen i varje månad (utom maj - augusti). Huvudbiblioteket, Hunnebergsgatan 8, Linköping i Lindblomsrummet 1 tr upp kl 18.30-21.00. Årligen anordnas en antik- och samlarmässa samt en resa till Frimynt i Hälsingborg. Upplysningar: tel 013-12 22 62.

SKÅNES NUMISMATISKA FÖRENING håller möten sista torsdagen i varje månad utom juni - augusti på IOGT, Kungsgatan 16 A. Klubblokalen: Kungsgatan 38 A, Malmo, håller öppet varje tisdag kl 19 - 21 under september - maj.

SKÖVDE NUMISMATISKA FÖRENING har möte med auktion 7/10, 11/11, 9/12. Lokal: Club Balder på Kulturhuset Oden i Skövde kl 16.00. Upplysningar: tel 0500-808 50 (Thord Lund).

SÖDRA DALARNAS MYNTKLUBB. Möten kl. 18.30 på Folkare fotoklubb, Teleg. 19, Avesta, den 18/10, 15/11 och 20/12. Upplysningar: tel 0226-562 78 eller 0225-147 83.

TRELLEBORGS MYNTKLUBB har möte andra måndagen i månaden kl 18.30 i Spar-

banken Skånes samlingshall, CB Friisgatan 4 A, Trelleborg. På programmet står auktioner, föredrag, lotterier mm. Upplysningar: tel 0410-241 31.

TÄLJE MYNTKLUBB. Södertälje, har möte i Wendelas rum, biblioteket Luna, kl 19.00 andra tisdagen i varje månad utom juni, juli, augusti och december. Upplysningar: tel 0755-102 03.

NUMISMATISKA KLUBBEN I UPPSALA har möten på Uppsala Universitets myntkabinett. Tid: 19.00. 16/10 auktion i Skandiahuset, Drottningg. 2: 13/11 föredrag, 11/12 föredrag. Upplysningar: 018-1497 11.

VETLANDA NUMISMATISKA FÖRENING har möte med auktion sista fredagen i varje månad utom december på Kulturhuset, Storgatan 20, Vetlanda kl 19.15. Visning från kl 18.15. Upplysningar: tel 0383-158 35 kl 07.00-09.00.

VILLSTADORTENS MYNTKLUBB. Smålandsstenar, har möten andra måndagen i varje månad utom juni, juli och augusti. Föredrag och dyl följs av auktion. Servering. Upplysningar: tel 0345-112 95. Lokal: Biblioteket, Smålandsstenar (källarlokalen).

VÄREND'S NUMISMATISKA FÖRENING. Sammanträde med auktion kl. 18.20 på Röda Korset, Hovsgatan, Växjö, den 20/10 och 4/12. Myntets dag 7/10, Smålands museum. Upplysningar: 0470-731 14.

VÄSTERBERGSLAGENS MYNTKLUBB har möten 2:a måndagen varje månad januari - maj kl 19.00. Tingshusgränd 2, Ludvika.

VÄSTERÅS MYNTKLUBB har möten på kafeterian, Vallby friluftsmuseum kl 19.00 första onsdagen i månaden. Närvaroloteri vid varje möte. Upplysningar: tel 021-757 87 (efter kl 18).

ÖREBRO NUMISMATISKA FÖRENING har möten i M-lokalen, Järntorgsgatan 3: 10/10, 21/11 kl 19.00. Upplysningar: tel 019-13 52 13.

kens... part III) erbjöd som nr 303 en slavbricka i brons, 66 mm, från Franska Västindien 1791 med texten NEGRES DE LA GRAND RIVIERE DU CUL DE SAC, NO 9 ANEE 1791, med ett hål för att kunna bäras. Värderad till £100-150 köptes den av Spink's för £990!

Det kan tilläggas - vilket Glendining's inte mödat sig att ta reda på - att Grande Rivière och Grand Cul-de-sac Marin ligger på Guadeloupe.

LLI

MÄSSOR

SVENSKA

- Okt 7 Växjö, Myntets dag i Smålands museum.
Nov 17-18 Stockholm, Mynt- och Frimärksmässa i Norra Latinläroverket, Norra Bantorget. SNF medverkar.

UTLÄNDSKA

- Okt 28 Trondheim, Norges Mynt- och Frimärksmässa.
Nov 25 Würzburg, Sammlergemeinschaft Sieboldshöhe

AUKTIONER

Hösten 1990

SVENSKA

- Okt. 1 AB Stockholms Auktionsverk.
20 Mynthuset Auktioner AB, Stockholm
27 Antikören, Göteborg
Nov. 10-11 B. Ahlström Mynthandel AB, Stockholm.
20 Svenska Numismatiska Föreningen, Stockholm (endast för medlemmar och anslutna föreningar).
24 AB Stockholms Auktionsverk, Myntkvalitén.

UTLÄNDSKA

- Okt 1-3 Osnabrück, Künker.
6 Brüssel, Elsen.
6 Helsingfors, Holmasto.
8-10 Maastricht, Van der Dussen.
8-9 London, Glendining's.
10, 15 London, Spink & Son.
15-17 Köln, Schulten & Co.
24-26 Zürich, Bank Leu.
31 Frankfurt, Peus Nachf.
Nov 1-2 Forts. Frankfurt, Peus Nachf.
6-8 München, Giessener Münzhandlung.
12-13 München, Lanz.
14-15 Frankfurt, Frankf. Münzhandlung.
19-20 Zürich, F. Sternberg.
22-24 München, Hirsch Nachf.
24 Helsingfors, Holmasto.
Dec 5-7 Köln, Münz Zentrum.

Historiska medaljer

och därmed besläktade föremål intresserar allt fler. Här kan vi tyvärr inte följa marknaden i dess helhet men notera att vårens specialauktioner överallt resulterade i högre priser än de genomsnittliga värderingarna - hos Glendining, Sotheby, Spink & Son m fl. Företagen köpte också av varandra. Bara ett exempel. Glendining's auktion den 21 mars (Historical Medals and To-

GYNNA
SNT:s
ANNONSÖRER

Slavbricka 1791 från Guadeloupe. Efter foto i Glendining's katalog, 66 mm, brons.

AUKTION 3

20 oktober 1990 – Sergel Plaza Hotel

En katalog – utöver det vanliga – innehållande

MYNT PLÅTMYNT SEDLAR
MEDALJER ORDNAR AKTIEBREV OLYMPIA

som kan beställas mot insättande av 65:– på postgiro 498 85 88-2

MYNTHUSET AUKTIONER

Riddargatan 7 A, 1 tr • Box 7049, 103 86 Stockholm • Tel. 08-663 55 95

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av mynthandlare, hiintills 28 företag i 14 olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige. Samliga är medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen och har skrivit under upproppet mot myntförfalskningar. — Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

De nuvarande medlemmarna är:

B. Ahlström Mynthandel AB
Kungsgatan 28, Box 7662
103 94 Stockholm, tel 08-14 02 20

Amneklevs Mynthandel
Skolgan 20, 602 25 Norrköping
tel 011-10 29 50

Antikboden HB
Kyrkogatan 2
222 22 Lund

Antikören
Stureplatsen 1, 411 39 Göteborg
tel 031-18 39 60

Dala Mynt & Frimärkshandel
Trotzgatan 16, Box 307
791 27 Falun, tel 023-142 50

Karlskrona Mynthandel
Hantverkaregatan 11, 371 35 Karlskrona
tel 0455-813 73

Rune Larsson Mynthandel
Österlånggatan 16, 502 32 Borås
tel 033-11 03 15

Lunds Mynthandel
Klostergatan 5, 222 22 Lund
tel 046-14 43 69

Malmö Mynthandel
Kaendegatan 9, 211 35 Malmö
tel 040-11 65 44

Monetarium Kurt Hallström
Box 21047, 200 21 Malmö
tel 040-93 19 53

Mynt & Medaljer HB
Sveavägen 96, Box 19507
104 32 Stockholm, tel 08-34 34 23

Mynt & Metallbörsen i Sthlm AB
Norrmalmsgatan 1, 4 tr, 111 46 Stockholm
tel 08-20 55 01

Mynthuset
Biblioteksgatan 5, Box 7049
103 86 Stockholm, tel 08-20 51 81, 20 60 52

HB Myntinvest Corona
Ostra Storgatan 20,
611 34 Nyköping, tel 0155-863 25

Ulf Nordlinds Mynthandel AB
Nybrogatan 36, Box 5132
102 43 Stockholm, tel 08-662 62 61

Norrhälje Mynthandel AB
Tullportsgatan 13, Box 4
761 00 Norrhälje, tel 0176-168 26

Numis Mynt & Frimärkshandel AB
Kaserntorget 6, Box 2332
403 15 Göteborg, tel 031-13 33 45

J. Pedersen Mynthandel
Skolgan 24, 502 31 Borås
tel 033-11 24 96

Peo Mynt & Presenter AB
Drottninggatan 19, Box 16245
103 45 Stockholm, tel 08-21 12 10

Selins Mynthandel AB
Regeringsgatan 6, 111 53 Stockholm
tel 08-11 50 81

Skövde Samlarforum
Box 259
541 26 Skövde, tel 0500-123 75

Galleri Specie AB
Storgatan 19, 574 00 Vetlanda, tel 0383-153 01

Strandbergs Mynt & Frimärkshandel AB
Arsenalsgatan 8, Box 7377
103 91 Stockholm, tel 08-20 81 20

Tamco Numismatics
Box 6235, 102 35 Stockholm, tel 08-33 77 75

Thörnströms Mynt & Sedlar AB
Drottninggatan 48, 582 27 Linköping
tel 013-13 54 65

Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3, 411 39 Göteborg
tel 031-20 81 11

Ingemar Wallin Mynthandel AB
Grevturgatan 15, Box 7317
103 90 Stockholm, tel 08-661 23 80, 661 35 80

Håkan Westerlund Mynthandel AB
Vasagatan 42, Box 679
101 29 Stockholm, tel 08-11 08 07

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 19507, 104 32 Stockholm, tel 08-34 34 23